«ЕЛ БОЛАМ ДЕСЕҢ, БЕСІГІҢДІ ТҮЗЕ!»

2-бет

«БАСПАСӨЗ КАРТАСЫ» ЕРКІНДІККЕ КЕДЕРГІ

3-бет

ХАС СҰЛУДЫҢ ЖАЗЫҒЫ НЕ?

8-бет

ЗАҢ газеті

zangazet@mail.ru

№94 (3625) 12 желтоқсан 2023

ZANMEDIA.KZ

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАНЫСҚА ҚОЛДАУ ҚАЖЕТ

Әлемде адам өліміне және елеулі материалдық шығынға әкелетін табиғи және техногендік апаттар көбейіп кетті. Халықаралық ұйымдар мен мемлекеттік статистикалық органдар мәліметтері соңғы 22 жыл ішінде олардың 75 пайызға артқанын айтып отыр. Жер сілкінісі, су тасқыны, тайфун, цунами, өрт, құрғақшылық және басқа да апаттар дүние жүзінде мыңдаған адамдардың жарақат алып, қаза табуының ғана емес, тұрғын үйлер мен өндірістік ғимараттардың, инфрақұрылымдардың қирауының себебі болуда. Елдердің экономикасы елеулі зардап шегуде.

(Соңы 3-бетте)

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

Гүлжан МЫРЗАТАЕВА,
Қызылорда облысының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының төрағасы:

«ӘКІМШІЛІК ӘДІЛЕТ ИНСТИТУТЫ ХАЛЫҚ КӨҢІЛІНЕН ШЫҚТЫ»

Ұлы дала өркениетінде сот билігінің қалыптасуы мен белсенді дамуында билер соты ерекше орын алады. Бүгінгі зайырлы мемлекеттің де әділетті Ата Заңы мен қара қылды қақ жаратын адал төрешілері бар. Қызылорда облысының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының төрағасы Мырзатаева Гүлжан Жалғасбайқызы осындай әділетті төрешілердің бірі. Жан-жақты, сауатты, ашық, ізденімпаз маман төреліктің барлық баспалдағынан абыроймен, ерекше кәсібілікпен өтіп келеді.

Еңбек жолын 1999 жылы Қызылорда облыстық сотының бас маманы қызметінен бастап, Қызылорда облыстық сотының кеңсе меңгерушісі, кеңсенің бақылау және құжат айналымы бөлімінің бастығы, Қызылорда қалалық сотының судьясы қызметтерін атқарған Гүлжан Жалғасбайқызы бүгінгі таңда облыстың мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының төрағасы. Білікті маман, құрметті басшымен жауапкершілігі ауыр судьялық қызмет пен сот саласы жайлы әңгімелестік.

– Сот жүйесіне қызметке келген уақытыңыздағы тәлімгерлеріңіз есіңізде ме? Олар жайлы не айтар едіңіз?

– Әр судьяның өзіндік әдісі, жұмыс істеу тәртібі бар. Бірақ мені алғаш жұмысқа қабылдаған уақытта Қызылорда облыстық сотының төрағасы болған Сақалов Болат Зиядаұлы өзінің жұмысқа деген өте мұқияттылығымен есімде қалыпты.

(Соңы 5-бетте)

МІНБЕР

СУДЬЯ – МӘРТЕБЕЛІ ЛАУАЗЫМ

Бірақ судья болуға қызығушылар аз

Елімізде Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес атқарушы билік, заң шығарушы және сот билігі қалыптасқан. Судья – биліктің үш тармағының бірі ретінде қалыптасқан сот билігін жүзеге асырушы лауазым иесі.

Қазақстан Республикасында сот төрелігін тек сот қана жүзеге асырады. Судьяға конституциялық тәртіппен сот төрелігін жүзеге асыру және өзінің міндеттерін кәсіби негізде атқару құқығы берілген. Судья сот актілерін Қазақстан Республикасы атынан шығарады. Судьяның құқықтық жағдайы Конституциямен, «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» конституциялық заңымен және өзге де заңдармен айқындалады.

Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы конституциялық заңының 29-бабы бойынша: аудандық соттың судьясы болып: отыз жасқа толған, жоғары заң білімі, жоғары моральдық-адамгершілік қасиеттері, мінсіз беделі және заңгерлік кәсібі бойынша кемінде бес жыл жұмыс өтілі бар, біліктілік емтиханын тапсырған, медициналық куәландырудан өткен және судьяның кәсіптік міндеттерін атқаруға кедергі келтіретін денсаулығында мін жоқ екендігін растайтын, негізгі жұмыс орнынан қолүзіп, сотта ақы төленетін тағылымдамадан ойдағыдай өткен және тағылымдама қорытындысы бойынша соттың жалпы отырысының оң қорытындысын алған, «Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы» заңында көзделген жағдайларда полиграфологиялық зерттеуден өткен Қазақстан Республикасының азаматы тағайындала алады.

Судья мәртебесі, оның қызметін жүзеге асыруда мемлекет тарапынан барлық жағдай жасалған. Осыған қарамастан жергілікті соттарда судья санының жетіспеуі байқалады. Мәселен, бүгінде Атырау облысының соттарында 21 судьялық штат бос тұр. Құрманғазы аудандық сотының төрағасы штатының бос тұрғанына үш жылдан астам уақыт болды. Осыдан келіп мәртебелі судья лауазымының осыншама уақыт бос тұруы, жалпы жастардың судья болуға талпынбайтыны ойландырады.

Заңгерлік кәсібі бойынша кемінде он бес жыл жұмыс өтілі немесе кемінде бес жыл судьялық жұмыс өтілі бар азамат облыстық соттың судьясы бола алады. Заңгерлік кәсібі бойынша кемінде жиырма жыл жұмыс өтілі бар, оның кемінде он жылы судьялық жұмыс өтілі болатын, оның ішінде бес жыл облыстық соттағы судьялық жұмыс өтілі бар, сондай-ақ Жоғарғы Соттың жалпы отырысының қорытындысын алған азамат Жоғарғы Соттың судьясы бола алады.

Судьялар ауыстырылмайды әрі тәуелсіздігі конституциямен және заңмен қорғалады, сот төрелігін жүзеге асыру кезінде осы екеуіне ғана бағынады. Оған қылмыс үстінде ұсталған немесе ауыр қылмыс жасаған жағдайдан басқа ретте ешкімнің тиіспеуіне, қызметіне ешкімнің араласпауына заң жүзінде кепілдік беріледі. Судьяға тиіспеушілік оның жеке басына, меншігіне, ол тұратын тұрғын үй және қызметтік үй жайларға, ол пайдаланатын жеке және қызметтік көлік құралдарына, оған тиесілі құжаттарға және өзге де мүліктеріне тиіспеушілікті қамтиды.

(Соңы 2-бетте)

МІНБЕР

СУДЬЯ – МӘРТЕБЕЛІ ЛАУАЗЫМ

Бірақ судья болуға қызығушылар аз

(Соңы. Басы 1-бетте)

Судья өзінің жоғары мәртебесіне сәйкес мемлекет есебінен материалдық және әлеуметтік тұрмыстық жағынан қамсыздандырылады. Егер судьядан тиісті өтініш түссе, ішкі істер органдары судья мен оның отбасы мүшелерінің қауіпсіздігін, оларға тиесілі мүліктің сақталуын қамтамасыз етуге уақытылы және түпкілікті шаралар қабылдауға міндетті.

Көріп отырғандай, судья мәртебесі, оның қызметін жүзеге асыруда мемлекет тарапынан барлық жағдай жасалған. Осыған қарамастан жергілікті соттарда судья санының жетіспеуі байқалады. Мәселен, бүгінде Атырау облысының соттарында 21 судьялық штат бос тұр. Құрманғазы аудандық сотының төрағасы штатының бос тұрғанына үш жылдан астам уақыт болды. Осыдан келіп мәртебелі судья лауазымының осыншама уақыт бос тұруы, жалпы жастардың судья болуға талпынбайтыны ойландырады.

Иә, судьялыққа кандидаттар қатаң іріктеуден өтетіні рас. Алайда Жоғарғы Сот жанындағы Сот төрелігі академиясында оқу бітірген жас мамандарға заңмен бірқатар жеңілдік қарастырылған. Атап айтқанда, Жоғарғы Сот жанындағы Сот төрелігі академиясын бітірген және біліктілік емтиханын тапсырған адам оқуын бітірген күннен бастап төрт жыл бойы емтихан тапсырудан және тағылымдамадан өтуден босатылады. Судья болудан үміткер жас осындай мүмкіндікті пайдалануына болады. Қазірдің өзінде осы жеңілдіктерді пайдаланып, қалалық немесе аудандық сотта сот хатшысы қызметін атқара жүріп, Жоғарғы Сот жанындағы Сот төрелігі академиясын бітірген жастар судьялық қызметті абыроймен атқарып жүр.

Жергілікті жастардың қызығушылығын тудыру үшін Атырау қаласындағы жоғары оқу орнының студенттерін жергілікті соттармен, судьялардың жұмысымен таныстыру үшін оларды ашық сот отырыстарына қатыстырып, немесе тәжірибелі судьялармен кездесулер ұйымдастыру маңызды. Сөйтіп жас мамандардың мәртебелі тұлға ретінде судьяның қоғамдағы алатын орнын, мемлекеттің жоғарғы лауазым иесі ретінде судьяларға құрметпен қарауын үйретіп, болашақта заңгерлік жоғары білім алып, өздері де судьялық мамандықты таңдауына сеп болары сөзсіз.

Кеңестік дәуірде мектеп оқушыларын түрлі мамандық иелерімен: тәжірибелі заңгерлермен, майталман мұнайшылармен немесе ата кәсіп иелерімен, еңбек ардагерлерімен кездесу ұйымдастырылып, жас жеткіншектердің бойына еңбекке құрметпен қарауды үйрететін, болашақта мамандықты дұрыс

Сағат ХАСАН, Атырау облыстық сотының судьясы

таңдауына септігін тигізетін игі шаралардың қазіргі таңда ұмыт қалғаны өкінішті. Мектептерде мұндай шараларды алдағы уақытта өткізіп тұруды дәстүрге айналдыру үшін Қазақстан Республикасының Сот әкімшілігі мен Білім министрлігі арасында меморандум қабылданса, еліміздің барлық өңірлерінде осындай шараларды ұйымдастыруға септігін тигізері сөзсіз.

Барлығын да кадр шешетіндігі туралы қағиданы назарға алып, судья лауазымына деген сұраныс мәселесі дұрыс шешімін табу үшін судьялыққа үміткерлерге талапты қатаңдатумен қатар, олардың осы мәртебелі лауазымға деген қызығушылығын да тудыратын жағдайларды зерделеп, анықтап, заң шеңберінде бекіту қажет деп ойлаймын.

БАЗЫНА

Әйел – бір қолымен бесікті, бір қолымен әлемді тербететін мейірім мен ізгілік иесі. Алайда, кей аналар ізгіліктен алыстап, сот залдарынан бой көрсетіп жатады. Әйелдердің жасаған қылмысының көпшілігі қоғамдық-экономикалық сипаттағы зорлық-зомбылыққа жатпайтын қылмыстар болып келеді. Яғни, оларға алаяқтық, пара алу, сеніп тапсырылған мүлікті иеленіп кету, экономикалық контрабанда, жезөкшелікпен айналысатын притондар ұйымдастыру, нашақорлық және тағы басқа сипаттар тән.

БӘРІНЕ ЗАҢ ОРТАҚ

Осының ішінде алаяқтық қылмысы үшін елімізде қылмыстық жауапкершілік бекітілген. Қылмыстық кодекстің 190-бабына сай алаяқтық, яғни бөтеннің мүлкін жымқыру немесе алдау немесе сенімді теріс пайдалану жолымен бөтен мүлікке құқықты иемдену арқылы жасалған қылмысы үшін мүлкін тәркілеумен, белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан он жылға дейінгі мерзімге айыра отырып немесе онсыз, он жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалуы мүмкін.

Өкінішке орай, құқық қорғау органдары халыққа алаяқтық қылмысы туралы қанша түсіндірме жұмыстарын жүргізіп, ескерту жасағанымен, кейде жәбірленушінің өзі алаяқты іздейтін сияқты. Соңғы жылдары оңай жолмен баспана алып беремін, жұмысқа орналастырамын, грант алып беремін деп, талайды тақырға отырғызып, қолда барын қармаққа іліп жүрген алаяқтарға қатысты соттарда қаралатын қылмыстық істер саны азаймай тұр. Заман талабына сай онлайн сауда жасау кезінде де опық жегендер жетерлік.

Осыдан бес-алты жыл бұрын пластикалық төлем карталарына да қатысты алаяқтық қылмыстар көп қаралды. Одан кейін телефон арқылы хабарласып, өздерін банк не проблемалық орталық өкілдері ретінде таныстырып, банк шоттарындағы ақшаны онлайн аудартып алу, несие рәсімдеу секілді киберқылмыстар пайда болды. Қазір әлеуметтік желіде жалған таныстықпен көмек қаражаттарын сұрау секілді деректер де көп.

Құқықтық статистика және арнайы есеп комитетінің жүргізген мәліметтеріне сүйенсек, жыл сайын алаяқтық қылмысының бес мыңнан аса дерегі тіркеледі. Алаяқтық бойынша Ақтау қалалық сотында 2022 жылы барлығы 96 тұлғаға қатысты 93 қылмыстық іс қаралған. Қылмыс жасаушының 41-і әйелдер. Ал биылғы 9 айдың ішінде алаяқтық бойынша 81 тұлғаға қатысты 76 істі қарап аяқтадық. Ондағы 38-істе әйелдер қылмысы қаралған. Әйел адамдарға қатысты бас бостандығынан айыру жазасының мейлінше аз қолданылу тәжірибесі қалыптасып, көбіне бас бостандығын шектеу, қоғамдық жұмысқа тарту, шартты жаза қолдану секілді жаза түрлері қолданылып келеді.

Қылмысқа барған әйелдердің көбінің соңында кәмелеттік жасқа толмаған балалары болады. Сондықтан, ауыр, аса ауыр қылмыс жасаған әйелдердің ісін соттар қараған кезде, әйелдердің қылмыс жасап, заңбұзушылыққа бару себептерін тиісті деңгейде зерттеп, объективті баға беріп, қылмыс астарына терең талдау жасап, істің мән-жайын толық, жан-жақты зерделеп барып шешім қабылдайтыны белгілі. Десек те, әйелдер қылмысынан әр кез жеңілдететін мән-жайлар іздеуге болмайды. Олардың адам өлтіру туралы аса ауыр қылмыс жасауы, талай адамды арбауына түсірген алаяқтық қылмыстарын қайталап жасауы оларға қатаң жаза тағайындауға, қылмыстық заңның қуатына жүгінуге алып келеді. Қылмысты еш нәрсе ақтай алмайды.

Ақтау қалалық сотында бұрын алаяқтық қылмыс жасағаны үшін шартты жазаға сотталған У. есімді әйел бір қылмысты бірнеше рет қайталап жасаған. Соңғы рет топ болып қылмыс жасап, 9 адамды сан соқтырып, әрқайсысынан миллиондаған ақша алған. Тіпті, танымал адамдардың атын пайдаланып та талайдың қалтасын құрғатқан. Әйел мен оның екі сыбайласына бұл жолы сот тарапынан жеңілдік болмай, олар бас бостандығынан айыруға жазаланған.

Заң талабына сай жаза тағайындалғанда соттар алдымен бас бостандығынан айырмауға қатысты жаза тағайындау мәселесін талқылауға міндетті. Ондай мүмкіндік болмаған жағдайда ғана бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалады. Тәжірибеде әйел адамдардың жүкті немесе кәмелеттік жасқа толмаған балалары болған жағдайда ҚР ҚК-нің 74-бабын қолданып тағайындалған жазаны кейінге қалдыру туралы шешімдер қабылданады. Заң сотты болып отырған әйел адамның ғана емес, олардың отбасының, балаларының да хал-жағдайын, жазаның олардың болашағына келтірер әсері мен залалын да назардан тыс қалдырмайды.

Гүлмаржан ӘДІЛСҰЛТАНИ, Ақтау қалалық сотының судьясы
МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫ

ҚҰҚЫҢА ҚҰЛАҚ САЛ

«Ел болам десең, бесігіңді түзе!», – демекші, қай заманда да халқымыз баланың тәрбиесіне ерекше мән берген. Себебі, бүгінгі бала – ертең елдің болашағына жауапты азамат. Алайда, елімізде кәмелетке толмағандар тарапынан қылмыстың орын алуы кездесетіні жасырын емес.

«ЕЛ БОЛАМ ДЕСЕҢ, БЕСІГІҢДІ ТҮЗЕ!»

Кәмелетке толмағандардың қылмысқа баруы тек біздің елде ғана емес, бүкіл әлемдегі күрделі мәселе қатарында. Деректерге сүйенсек, кәмелетке толмағандардың қатысуымен жасалатын қылмыс қатарында ұрлық жасау, қарақшылық шабуыл, тонау басым. Өкінішке орай, арасында қолын қанға малып, аса ауыр қылмысқа баратындар да бар. Психологтар қылмысқа баратын жасөспірімдердің көпшілігінің отбасы жағдайы нашар екенін, тәрбие көрмегенін, яғни ата-анасының тәрбиеге салғырт қарағанын алға тартады.

Елімізде кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауаптылығы Қылмыстық кодекстің 6-бөлімімен реттеледі. Аталған кодекстің 80-бабына сәйкес, кәмелетке толмағандар деп қылмыстық құқықбұзушылық жасаған уақытқа қарай жасы он төртке толған, бірақ он сегізге толмаған адамдар танылады. Ал, қылмыстық құқықбұзушылық жасаған кәмелетке толмағандарға жаза тағайындалуы не оларға тәрбиелік ықпалы бар мәжбүрлеу шаралары қолданылуы мүмкін. Жеткіншектердің істеген қылмысына қарай оларға белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру, айыппұл, түзеу жұмыстары, қоғамдық жұмыстарға тарту, бас бостандығын шектеу, бас бостандығынан айыру түріндегі жазалар тағайындалуы мүмкін. Онша ауыр емес қылмыс немесе қазаға ұшыратумен байланысты емес ауырлығы орташа қылмыс жасаған кәмелетке толмағандарға бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалмайды.

Кәмелетке толмаған сотталғандар бас бостандығынан айыруды кәмелетке толмағандарды ұстауға арналған қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемелерінде өтейді. Кәмелетке толмаған адамға жаза тағайындау кезінде өмірі мен тәрбиесі, психикалық даму деңгейі, жеке басының өзге де ерекшеліктері, жасы жағынан үлкен адамдардың ықпалы ескеріледі. Сот кәмелетке толмаған адамға тәрбиелік ықпалы бар ескерту, ата-аналарының немесе оларды алмастыратын адамдардың не мамандандырылған мемлекеттік органның қадағалауына беру, келтірілген зиянды қалпына келтіру міндетін жүктеу, бос уақытын шектеу және кәмелетке толмаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу, ерекше режимде ұстайтын білім беру ұйымына орналастыру, жәбірленушіден кешірім сұрау міндеттемесін жүктеу, пробациялық бақылау белгілеу түріндегі мәжбүрлеу шараларын тағайындауы мүмкін.

Былтыр Маңғыстау облысының кәмелетке толмағандар істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотында 11 қылмыстық іс 18 тұлғаға қатысты қаралса, 2023 жылы 15 іс 25 тұлғаға қатысты қаралған, яғни көбейген. Оның ішінде, бас бостандығынан айырылғандар саны – 2, шартты түрде сотталғандар саны – 4, бас бостандығынан шектеу жазасы – 12, ҚК-нің 65-72-баптары негізінде жазадан босатылғандар – 7. Орын алған қылмыстың санаттарына келсек, денсаулыққа қасақана ауыр зиян келтіру, ұрлық, тонау, бұзақылық бар.

Қорыта айтсақ, «Тәрбие – тал бесіктен» демекші, шалыс басқан жеткіншектерді түзу жолға салу – ата-ананың ғана емес, әрбір азаматтың міндеті.

ЛАРИСА КЕНЖЕЕВА, Маңғыстау облысы кәмелетке толмағандар істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы

БІЛГЕН ЖӨН

Азаматтардың конституциялық құқығы мен бостандығын қамтамасыз етуде адвокаттың рөлі зор. Әсіресе, қылмыстық сот ісін жүргізуде қорғаушының көмегі айтарлықтай маңызды. Адвокат – құқықтық мәселеде азаматтарға жан-жақты көмек беретін, жол сілтейтін тұлға. Білікті қорғаушы сот әділдігінің орнауына, тергеудегі кем-кетіктерді түзеп, прокурорлардың белсенділігін оятуға ықпал етеді.

ҚЫЛМЫСТЫҚ ІСТЕ ҚОРҒАУШЫ ҚЫЗМЕТІ МАҢЫЗДЫ

Республикалық адвокаттар алқасы – азаматтардың құқығы мен бостандығын қорғауда мақсатты жұмыс жүргізіп келе жатқан үлкен құрылым. Өзінен көмек сұрап келген азаматтардың тұрмыс жағдайының төмендігіне, қаржылық мүмкіндігінің жоқтығына қарамай сапалы заңгерлік қызмет көрсететін адвокаттарды халық әрдайым жоғары бағалайды. Осындай өзіне жүктелген істі тыңғылықты тексеріп, қорғауындағы адамның құқығын жан-жақты қорғайтын адвокаттар сот алаңында заңның үстемдік құруына ықпал етеді. Бұдан бөлек адвокаттар Қазақстан Республикасы «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» заңының 26-бабына сәйкес, мемлекет кепілдік берген заң көмегін тегін көрсетеді. Бұл тетікті құзырлы органдар өзін қорғауға қаржылық, құқықтық мүмкіндігі жоқ, әлеуметтік жақтан аз қамтылған азаматтарды қорғаусыз, қолдаусыз қалмау үшін заңдық тұрғыдан енгізіп отыр.

Мемлекет кепілдік берген заң көмегін ұсынғанда адвокаттар құқықтық консультация беріп, соттарда, қылмыстық қудалау органдарында, өзге де мемлекеттік органдар мен мемлекеттік емес ұйымдарда жеке тұлғалардың мүдделерін қорғайды. Ал қылмыстық істерде адвокаттар Қазақстан Республикасының қылмыстық-процестік заңнамасына сәйкес күдіктіге, айыпталушыға, сотталушыға, сотталған адамға, ақталған адамға, жәбірленушіге тегін көрсете алады. Ол үшін азаматтар немесе оның заңды өкілі мемлекет кепілдік берген заң көмегіне мұқтаж екенін айтып, өтінішхат жолдауы тиіс.

Әрине, адвокаттар қызметінде де шешуді қажет ететін мәселе аз емес. Оның біріншісі «Бес саусақтың бірдей болмайтыны» сияқты, адвокаттар арасында да білімі мен білігі төмендер кездеседі. Көтере алмас шоқпарды беліне байлаған кейбір адвокаттардың білімі жетпеген соң қорғауындағы адамның ренішін еститіні рас. Екіншіден, біздің елімізде адвокаттар қызметіне төленетін ақшаның көлемі нақтыланбаған. Соның кесірінен кейбір адвокаттар қызметіне сай емес қаламақы сұрап, халықтың наласына қалып жатады. Үшіншіден, елдің алдында жүрген, беделі биік, танымалдығы жоғары адвокаттар баршылық. Халықтан көп өтініш түсетіндіктен, сол білікті мамандар өз мүмкіндігіне қарамай қорғауына көп іс алады. Ал қанша мықты болса да адамның мүмкіндігі шексіз емес. Уақыты мен жұмыс режимін үйлестіре алмаған мұндай адвокаттар соңында барлық істі шала зерттеп, қорғауындағы адамның үмітін ақтамай жатады. Сондықтан, адвокаттардың жауаптылығын арттырып, өз ісіне салғырт қарағандарды ашық жазып, көрсету керек. Адвокаттың ақшаға емес, арға, көмек күткен азаматтарға адал қызмет еткені абзал.

У.МЕНБОЛАТ, Алматы қаласы қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының бас маманы

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАНЫСҚА ҚОЛДАУ ҚАЖЕТ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Қазақстанда да техногендік және табиғи апаттар жиі болуда. Тек соңғы бес жылда елімізде 3 мың орман өрті болып, салдарынан 610 мың гектар орман жойылып, экономикаға жалпы сомасы 30 миллиард теңге шығын келді. Биылғы жылдың өзінде еліміздің шығысындағы Абай ауданында болған орман өрті салдарынан 14 орман шаруашылығы қызметкері қаза тапты. Сол секілді өндірістік апаттар да жиілеуде. Тек Қарағанды металлургиялық комбинатында болған оқиғалар қаншама адамның өмірін жалмады. Осы жағдайлар табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою, халыққа, экономикаға және қоршаған ортаға келетін әлеуметтік, экономикалық, экологиялық залалды барынша азайту мәселелерінің өзектілігін көрсетеді. Бұл жөнінде өткен жұмада Парламент Сенатында «Азаматтық қорғау жүйесін жетілдіру» тақырыбында өткен Парламенттік тыңдауда айтылды. Жиынға палата төрағасы Мәулен Әшімбаев қатысып, саланың бірқатар мәселелерін құзырлы орындар назарына салған еді.

Мәулен Сағатханұлы төтенше жағдайларға қарсы іс-қимылды жоспарлаудың маңыздылығын атап көрсетті. Бұл ретте жаңа тәсілдерді, оның ішінде шет елдердің озық тәжірибелерін енгізу және ғылыми әлеуетті кеңінен пайдалану қажеттігі айқын көрініп тұр. Сонымен қатар, Мәулен Әшімбаев өнеркәсіптік қауіпсіздікте де олқылықтар аз емес екенін айтты. Онда алдын алу жұмыстарының жүзеге асырылмауы, тиісті бақылаудың әлсіреуі, сапасыз немесе уақытылы жүргізілмеген күрделі жөндеу, жүйесіз жобалық және техникалық шешімдер қайғылы оқиғаларға соқтырып жатқанына назар аударды. Еліміздің географиялық орналасуына байланысты сейсмикалық апаттарды да назардан тыс қалдыруға болмайтынын атап өтті. Бұл орайда алдын алу жұмыстарын күшейтіп қана қоймай, ұлттық заңнамаға тиісті өзгерістер енгізу және Үкімет пен әкімдіктер арасындағы іс-қимылды кешенді түрде жүйелеудің маңыздылығын шегеледі. Сонымен қатар саланы тиісті деңгейде қаржыландыру мәселесінің өзектілігі де мәлімденді.

Жиында сөз алған Парламент Сенатының депутаты Ғалиасқар Сарыбаев азаматтық қорғаныстың біраз түйткілін ортаға салды. Оның сөзінен түйгеніміз қолданыстағы заңнамада құтқару бөлімшелерінің әкімшілік-аумақтық бірлік бойынша штаттармен жасақтау өлшемі жоқ. Облыстардағы бөлімшелерді жасақтау қалдық қағидат бойынша және қолданыстағы штат лимиті шеңберінде жүруде. Ал, Қазақстанның барлық өңірлерінде құтқарушылар жеткіліксіз. Қазіргі уақытта аймақтық құтқару мекемелерінің қызметкерлері жыл бойы қолайсыз табиғи жағдайда жұмыс істейді, көбінесе өз өмірі мен денсаулығына қауіп төндіреді. Осы факторлардың қызметкерлерге үнемі әсер етуі, психо-эмоционалды жүктеменің көбеюі моралдық тұрақсыздыққа, кәсіптің ақсауына және мамандардың қызметтен кетуіне әкеліп жатыр. Мұның артында қиын жағдайда көмекке келетін ТЖМ қызметкерлерінсіз қалу қаупі бар. Сондықтан өңірлердегі халықтың жалпы санын, туристік объектілердің, су айдындарының және құтқарушылардың жүктемесіне әсер ететін басқа да факторларды ескере отырып, төтенше жағдайлар аумақтық департаменттерінің авариялық-құтқару қызметтері жеке құрамының штат санын есептеу нормативтерін әзірлеу қажет. Сонымен қатар құтқарушыларды азаматтық қызметшілер санатынан Азаматтық қорғау органдары қызметкерлерінің санатына ауыстыру, тұрғын үй төлемдерін төлеу тәсілдері мен тетіктерін қарауды жеделдету қажет. Тағы бір мәселе барлық бөлімшелерде авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізуге арналған негізгі, арнайы және қосалқы техниканың жеткіліксіздігіне орай туындап отыр. Техникамен жабдықтау бекітілген нормаларға сәйкес келмейді, көлік және арнайы техника қызмет ету мерзімінен асып пайдаланылуда.

Тиімді шешім еліміздің ұзындығы 100 мың шақырым жолдарында болып жататын апаттық жағдайларға қатысты да қабылдануы керек. Өйткені, жылына 9-10 мың жол-көлік оқиғасы болады. Ал, республиканың жолдарында бар болғаны 44 трассалық медициналық–құтқару пункттері жұмыс істейді. Апатқа ұшыраған автокөліктердің ішінен азаматтарды шығару мүмкін болмағанда жедел медициналық көмек көрсету қиындайды. Бұл құтқарушылардың көмегі мен арнайы жабдықты қолдануды талап етеді. Сондықтан Қазақстанның барлық өңірлерінде қыс мезгілінде автожолдарда қар көшкіні мен көктайғаққа байланысты апаттық-құтқару жұмыстарын жүргізу қажет. Апаттық-құтқару қызметінің, оның ішінде трассалық медициналық-құтқару пункттерінің инфрақұрылымы салынып, олар медициналық-құтқару көлігімен, арнайы құралдармен жабдықталуы тиіс. Сондай-ақ судан құтқару қызметі күшейтілуі керек.

Туристер мен демалушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында судан-құтқару және таулы өңірлерде құтқару бекеттердің қызметін тиімді ету де өзекті. Өйткені, жыл сайын еліміздің су айдындарында 200-ге дейін адам қаза табады. Олардың басым бөлігі балалар мен жасөспірімдер.

Сенатор Сергей Ершов саладағы өзекті мәселелердің адам факторына тірелетінін айтып, осыған қатысты ұсынысын қосты. Оның айтуынша, бұл тұрғыда австралиялық BP Billiton тау-кен компаниясының кәсіпорындарынан үлгі алу керек. Өйткені, 30 мың адам жұмыс істейтін аталмыш кәсіпорында соңғы 9,5 жыл ішінде бірде-бір адам өлімі болмапты. Бұған адамдар жұмысқа кіріскен кезде, олар қандай лауазымға үміткер екеніне қарамастан, екі апта бойы өздерінің оқу орталықтарында оқитындығы әсер етіпті. Бұл шағын курста олар кәсіпорындағы еңбек мәдениетіне, оның ішінде қауіпсіздік техникасы оқытылады. Сынақтарды сәтті тапсырғаннан кейін ғана тікелей мамандығы бойынша оқытудың басқа деңгейіне ауыстырылады. Екі айлық оқудан кейін талапкер құрал-жабдықтағы, өзі жұмыс істейтін жұмыс орнындағы отыз қатені анықтау сынағынан өткеннен кейін ғана жұмысқа қабылданады. Бұл сонымен қатар жалақыны, бонустарды және мансаптық өсіру негіздерінің бірі.

Осылайша парламенттік тыңдауда азаматтық қорғаныс ісінің тиімділігін арттыру мәселесі жан-жақты талқыланды. Оның қорытындысы бойынша ұсынымдар әзірленіп, Үкіметке жолданбақ. Сенат депутаттары олардың орындалуын бақылауда ұстайтын болады.

А.ТҰРМАҒАНБЕТОВА,
«Заң газеті»

ПАРЛАМЕНТ

«БАСПАСӨЗ КАРТАСЫ» ЕРКІНДІККЕ КЕДЕРГІ

Әділетті қоғамның бірден-бір кепілдігі – ашық ақпараттық кеңістік, сұранысқа ие және тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдары екені әлемдік тәжірибеден айқын көрініп отыр. Шын мәнінде сөз бостандығы, обьективті де жедел медиа өнімдері халықтың мүддесін алға жылжытып, мемлекеттің демократиялық қағидаттарға сай дамуына жол ашады.

Осы орайда «Масс-медиа» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне масс-медиа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобаларының журналистер, тәуелсіз сарапшылар, ұлт жанашырлары тарапынан алаңдаушылық тудыруы заңды еді. Өткен бейсенбіде Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында депутаттар да бірінші оқылымда талқыланған бұл құжаттардың қоғам сұранысына, уақыттың талабына сай болуына ат салысып бақты.

Жиында заң жобаларын Мәдениет және ақпарат министрі Аида Балаева қорғаған болатын. Аида Ғалымқызының айтуынша, жаңа құжаттарда «Масс-медиа» ұғымы, онлайн-платформалармен қатар барлық интернет-ресурстарға қатысты талаптар қамтылып отыр. Олар ең бастысы сөз еркіндігін қатаң сақтай отырып, журналистердің кәсіби мәртебесін көтеру және мемлекеттік ақпараттық саясаттың тиімділігін арттыру мәселелерін шешеді. Ал, негізгі жаңалығына келер болсақ, құжаттарда алдымен БАҚ материалдарына үш жылдық ескіру мерзімі бекітілді. Бұл араға жылдар салып журналистердің кәсібіне, байланысты құқықтық жауапкершілікке тартатын жағдайларға тосқауыл қоятын болады.

Екіншіден, журналистер жолдайтын сауалдарды нақты градациялап (ауызша, жазбаша, коментарий, ресми түсініктеме), оларға берілуі тиіс жауаптарға нақты мерзім белгіленді. Мәселен, жазбаша жауап беру мерзімі 7 жұмыс күнінен 5-күнге қысқартылды. Бұл шешім ОБСЕ тарапынан да жақсы баға алып үлгерді. Үшіншіден, еліміздегі заңсыз спутниктік ақпарат құрылғыларымен күресу мақсатында өзіміздің ресми отандық құрылғылар орнатуға арнайы субсидия қарастырылмақ. Яғни, бұл норма жазалау принципінен бастартып, керісінше осы бағыттағы отандық кәсіпкерлікке жағдай жасау арқылы жүзеге асады. Төртіншіден, мемлекеттің ақпараттық тапсырысын тиімді ету үшін қаржыландырудың гранттық жүйесі енгізіледі. Ол ең бірінші кезекте жобалардың шығармашылық әлеуетіне бағытталады. Бесіншіден, журналистерді түрлі шараларға қатысуға аккредитациялауды автоматты түрде жасау үшін арнайы пресс-карта енгізу ұсынылып отыр. Заң жобасы Парламент қабырғасына кірген 5 айдың ішінде 20-дан астам отырыс өтіп, министрліктің, үкіметтік емес ұйымдар мен медиа-сарапшылардың қатысуымен 200-ден аса толықтырулар енгізіліпті.

Депутаттар заң жобаларын қызу талқылап, министрді де сұрақтың астына алды. Халық қалаулыларының сөзіне қарағанда жалпы жаңа құжаттың жағымды жаңалықтары аз емес. Соның бірі еліміздің тарихында бірінші рет, журналистердің жай-күйі, олардың құқықтары мен ар-ождан бостандықтарының сақталуы бойынша Мемлекет басшысына арнайы әзірленетін Ұлттық баяндама. Бұл заңмен шегеленді. Енді тек құжаттың ашықтығы мен шынайылығы қоғаммен бірге қамтамасыз етілуі қажет. Бұл Ұлттық баяндама Президентке кіретін журналистерге байланысты ең құнды ақпараттық құжат болуы тиіс. Сонымен қатар заң жобаларында мемлекеттік тілдегі контенттерді дамыту, шекаралық аймақтардағы ақпараттық қауіпсіздікті реттеу көзделді. Балалар басылымдарын қаржылай әрі материалдық тұрғыдан қолдауға бағытталған нормалар да осы құжаттар аясында қамтылды. Бұл әрине құптарлық мәселе. Өйткені, ұлттық рухты қалыптастыру үшін баланы тәрбиелеу керек. Сондықтан, балаға құйылған капитал, мемлекеттің жарқын болашағына салынған инвестиция екені даусыз.

Қарсы пікірлер заң жобалары бойынша құрылған аккредиттеу құқығын беретін «Пресс-карта» ұғымына қатысты туындады. Атап айтқанда, депутаттар Айдос Сарым мен Жанарбек Әшімжан бұл талаптың Үкімет тарапынан жүйелі пысықталмаған әрі журналистердің еркін жұмыс істеуіне кедергі келтіретін норма екенін мәлімдеді.

– Пресс-картаны беруші болып мемлекеттік орган бекітілген. Сондай-ақ, «пресс-картаны» алу үшін 3 жылдық жұмыс өтілі міндеттеліпті. Бұл қалай, әріптестер?! Әрине, осындай шектеулері бар норма біздің тарапымыздан қолдау таппайтыны анық. Жұмыс тобының басым көпшілігі бұл норманы – демократиялық принциптерге қайшы, журналистерді алалау, жан-жақты ақпарат таратуға кедергі келтіретін норма деп бағалады. Қоғамда сауалдар аз емес. Оған қоса, бұл норма бойынша «Аманат» фракциясының да күдік күмәні бар. Сондықтан, біз екінші оқылымға дейін журналистер қауымын қанағаттандыратындай біржақты шешімге келеміз,– деді осы ретте Жанарбек Әшімжан.

Министр бұл өлшемнің керісінше журналистердің қауіпсіздігін, жедел әрі шынайы ақпарат алуын, кедергісіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында көзделгенін айта келіп, алайда оны келесі оқылымға дейін талқылап, ортақ мәмілеге келуге дайын екендігін білдірді.

Аида Ғалымқызы сонымен қатар қазақша контенттің үлесін 70 пайызға көтеруге қатысты да депутаттар ұсынысына қарсылық білдірмеді. Оның айтуынша, бұл өлшем де материалдардың сапасына қатысты қабылданған шешім. БАҚ-тың денін құрайтын жекеменшік нысандар үшін мемлекеттік тілде сапалы контент жасау қиындық тудыратындықтан осындай өлшем белгіленіпті. Осыны айтқан министр депутаттар талабын қайта қарауға келісім берді. Құжат бірінші оқылымда мақұлданып, екінші оқылымға пысықталуға жіберілді.

Бұл отырыста депутаттар сонымен қатар бірқатар құжаттарды тұтастай мақұлдап Сенатқа жолдады. Олардың бірі депутаттардың бастамашылығымен дайындалған білім беру және тәлімгерлік мәселелері бойынша түзетулерді қамтыған заң жобасы. Құжатты қорғаған Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы Асхат Аймағамбетовтің айтуынша, онда негізгі үш бағыт бойынша стандарттар қарастырылыпты. Біріншісі – балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және олардың құқықтарын қорғау. Бұл ретте 30 жылдан көп пайдаланып келе жатқан мектеп, балабақша мен колледждердің ғимараттарын әр 5 жыл сайын апаттылық қаупі бойынша тексеру туралы норма ұсынылды.

Яғни, терезелерді арнайы қауіпсіздік тетіктермен немесе құлыптармен қамтамасыз ету міндеттелді. Сондай-ақ әлеуметтік нысандармен, мектептермен және балабақшалармен қамтамасыз етіп алмай тұрып, көпқабатты үйлерді салуға тыйым салынбақ. Тағы бір жаңалық – 10 жастан асқан жетім балаларға әлеуметтенуге және өмір сүру жағдайларына бейімделуге мүмкіндік беретін жаңа тәлімгерлік институт енгізілмек. Құжатта арнайы тәлімгерге, оларды бақылауға, олардың жауапкершілігіне қатысты нақты әрі қатаң талаптар қарастырылды. Балалар үйі, білім басқармасы мен тәлімгер арасында барлық қарым-қатынас шартпен реттеледі.

Келесі бағыт – білім беру ұйымдарының еркіндігін кеңейтуге қатысты. Заң жобасы аясында олардың басшылары бекітілген штаттық деңгейлер шегінде штаттық кестені өзгерту құқығын иеленбек. Мәселен, колледждер мен мектептер ақылы қызметтен түскен табыстарын сол ұйымды дамыту үшін жұмсай алады. Үшінші бағыт бойынша мемлекеттік мектептер мен колледждерді жеке меншікке беруге тыйым салынады. Сондай-ақ, сыбайлас жемқорлықты азайту мақсатында баланы кезекке қою және оны балабақшаға орналастыру, білім саласы қызметкерлерін жұмысқа қабылдау бірыңғай ақпараттық бағдарлама аясында ғана жүзеге асырылатын болады.

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

БІТІМ

ӘКІМШІЛІК СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ ШЕҢБЕРІНДЕГІ ТАТУЛАСУ

Іс жүргізу заңнамасындағы соңғы өзгерістерге сай құқықтық қақтығыстарды бейбіт жолмен шешуге мүмкіндік беретін құқықтық құралдар өте белсенді дамуда. Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекстің 120, 121-бабына сәйкес, тараптар өзара жол беру негізінде әкімшілік процестің барлық сатысында сот шешім шығаруға кеткенге дейін татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жасасу арқылы әкімшілік істі толығымен немесе ішінара аяқтай алады. Жауапкердің әкімшілік қалауы болған кезде тараптардың татуласуына жол беріледі. Татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жазбаша нысанда жасалады және оған тараптар немесе олардың өкілдері қол қояды.

Астана қаласының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотында (бұдан әрі – МАӘС) 2023 жылғы 9 айында жалпы түскен істер саны – 3 220 болса, оның ішінде 503 іс татуласу (медиация, партисипативтік) рәсімімен, 169 іс талап қоюды кері қайтарып алумен аяқталды. Соның ішінде сот орындаушылар әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) дау айту, тұрғын үй, жер, салық даулары, мемлекеттік қызметтер саласындағы даулар татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу арқылы аяқталуда.

Сот тәжірибиесіне сүйенсек, татуластыру рәсімдері қоғамда үлкен сұранысқа ие, өйткені сот талап қоюшының талаптарына қарамастан мүдделі тұлғаларды сот отырысына тарта отырып, дауды тез, жанжалсыз және түпкілікті нысанда шешуге мүмкіндік беруге жол ашады. Татуластыру рәсімдері тараптардың материалдық, уақыт және эмоционалдық шығынын азайтуға, жалпы қоғамдағы қақтығыстарды кемітуге, тараптарға тәрбиелік әсер етуге; тараптардың жеке және іскерлік беделін сақтауға; сот жүйесіне деген сенім мен құрметті арттыруға мүмкіндік туғызады.

МАӘС-та қаралатын істердің басым бөлігі сот орындаушылардың әрекеттері (әрекетсіздігіне) дау айту туралы істер. Осы даулар бойынша татуластыру рәсіміне сот (судья) талап қоюшы мен жауапкермен бірге мүдделі тұлғаның да қосылуын қажет етуі мүмкін. Сот (судья) мүдделі тұлға ретінде өндіріп алушыны немесе борышкерді тартады, себебі ол өзінің мүдделерін қозғайтын шешімдер туралы білуге және сотта қарауға қатысуға құқығы бар.

Мүдделі тұлғалар талап қоюдың негізін немесе нысанасын өзгерту, талап қоюды кері қайтарып алу, талап қоюды тану немесе татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жасасу құқығын қоспағанда, талап қоюшының немесе жауапкердің процестік құқықтарын пайдаланады және процестік міндеттерін атқарады (ӘРПК-нің 30-бабының 3-ші тармағы). Бұның барлығы талап қоюшының құқықтарын бұзатын әрекет (әрекетсіздік) және жария-құқықтық қатынастарда әкімшілік орган, лауазымды адам қабылдайтын, белгілі бір тұлғаның немесе жеке-дара айқындалған тұлғалар тобының Қазақстан Республикасы заңдарында белгіленген құқықтары мен міндеттерін іске асыратын шешім әкімшілік актіге дау айтуда айқын көрінеді.

Өз кезегінде, егер келісімшарт мүдделі тұлғаның құқықтары мен бостандықтарына кедергі келтіретін болса, татуласу рәсіміне қатысып, оларға осы келісімнің талаптары бойынша белгілі-бір міндеттер жүктеледі. ӘРПК-нің 120-бабының 9-тармағы бойынша, сот татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімді, егер оның шарттары заңға қайшы келетін болса немесе басқа да адамдардың құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін бұзатын болса, бекітпейді.

Егер тараптар татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімге қол жеткізбесе немесе сот келісімнің шарттарын бекітпесе, әкімшілік істі талқылау жалпы тәртіппен жүргізіледі.

Сонымен бірге, келіссөздер жүргізу барысында татуластырушы судья келісімшарт жасасудың мүмкіндігі жоқ деген қорытындыға келген жағдайда, мысалы, егер мұндай келісімшартты орындауға кедергі болатын мемлекеттік органның, лауазымды тұлғаның және т.б. өкілеттігінің көлемі шектеулі болып табылатыны анық болса, онда келісімшартты бекіту мүмкін емес деген тұжырымға келіп, әкімшілік істі талқылауды жалпы тәртіппен жүргізу үшін бағыттайды. Осылайша, татуластырушы судья келісім шарт заңдылығы басқа тұлғалардың құқықтарын бұзбауын және соттың келісімді бекіту мүмкіндігін тексеруге міндетті. Келісім тек екі жаққа тиімді болып қоймай, басқа да тұлғалардың мүддесі мен заң талабына қайшы келмеуі тиіс.

Гүлжан СЕЙПЕНОВА,
Астана қаласы мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының судьясы

ПАЙЫМ

Даусыз талаптар бойынша берешекті өндіріп алу атқарушылық жазба негізінде жүргізіледі. Оның жасалу тәртібі мен талаптары Нотариат туралы заңмен қарастырылған. Осы тұста атқарушылық жазбаны түсіндіріп өтсек, ол борышкерден өндіріп алушыға тиесілі белгілі бір ақша сомасын өндіріп алу немесе өзге жылжымалы мүлікті талап ету туралы нотариустың өкімін білдіреді.

ҚАРСЫЛЫҚТА КЕЛІСПЕУ СЕБЕПТЕРІ КӨРСЕТІЛУ КЕРЕК

Дуния-Зада КЕНШИМОВА, Ақтау қалалық №2 сотының судьясы

Атқарушылық жазбаны жасарда нотариус ұсынылған құжаттар борышкердің өндіріп алушы алдындағы берешегінің немесе өзге де жауапкершілігінің даусыз екенін және талап қою құқығы туындаған күннен бастап үш жыл өтпегенін тексеруі тиіс. Атқарушылық жазба осы екі жағдай расталғанда ғана жасалады.

Нотариус атқарушылық жазбаны жасаған соң келесі жұмыс күнінен кешіктірмей борышкерге оның көшірмесін тапсырыс хатпен, электронды почтамен, т.б. байланыс құралдары арқылы жібереді. Борышкер атқарушылық жазбадағы мәлімделген талаптармен келіспесе сол нотариусқа жазбаша түрде қарсылық білдіре алады. Бірақ, қарсылықта мәлімделген талаппен не үшін келіспейтінін нақты көрсетіп, өндіріп алушымен өзара даудың бар екенін растайтын құжаттарды қоса беруі керек.

Нотариус дау айтылған атқарушылық жазбаның күшін үш жұмыс күнінде қаулы шығару арқылы жояды. Күшін жою туралы қаулы дауланбайды. Қарсылықта мәлімделген талаппен келіспеудің нақты себебі көрсетіле тұра күші жойылмаса, борышкер оны сот тәртібімен реттеуге құқылы. Көбінесе борышкерлер өз қарсылығында нотариустың атқарушылық жазба жасағаны туралы хабарламаны алмағанын алға тартады. Заң бойынша хабарламаны алушыға табыс ету мүмкін болмағаны туралы белгімен немесе оны қабылдаудан бас тартуға байланысты қайтарылса, құжат көшірмесі жіберілді деп есептеледі.

Құжат көшірмесі борышкерге табыс етілсе және оған он жұмыс күні ішінде қарсылық түспесе атқарушылық жазба өндіріп алушыға беріледі. Нотариус жазбаны тиісті әділет органына немесе жеке сот орындаушылардың өңірлік палатасына, өндіріп алушы таңдаған жеке сот орындаушысына орындауға жібереді. Сот орындаушысының іс жүргізуінде болған атқарушылық жазбаның күші жойылуға жатпайды. Атқарушылық жазба жасалған кезде өндіріп алушы мен борышкер арасында сот дауы болған немесе мәміле сотта жарамсыз деп танылған, борыш ішінара, толық өтелген, т.б. даулы жағдайларда, дау талап қою ісін жүргізу тәртібімен қаралады. Мұндай тәртіппен қаралған істе тараптар дауды медиация немесе партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жасасу арқылы татуласуы мүмкін.

Тағы бір айтып өтетін жайт, нотариаттық әрекетке не оны жасаудан бас тарту туралы шағымды қарау ерекше іс жүргізу тәртібімен қаралады, сондықтан, мұндай кезде татуластыру рәсімдерін қолдана отырып, дауды реттеуге жол берілмейді. Азаматтық процестік кодекстің 45-тарауында көзделген ерекше іс жүргізу тәртібімен қаралатын шағымдарда сот атқарушылық жазбаның дұрыс жасалуын не оны жасаудан бас тартудың заңдылығын тексереді. Азаматтар нотариаттық әрекетке құқық туралы дау болмаған жағдайда ғана сотқа шағымданатынын білуі тиіс. Соттардың атқарушылық жазбаны даулау туралы істерді қарау кезінде заңнаманы қолдануы туралы нормативтік қаулысы соттылық, талап қоюдың ескіру мерзімін қолдану, сотқа жүгіну мерзімі, дауды шешудің сотқа дейінгі тәртібін сақтау нормаларын айқындап берді.

Азаматтар нотариустан сауатты және білікті заң көмегін алғанда ғана сотқа келмейді, яғни, уақыт пен қаржылық шығынын үнемдейді. Өйткені, атқарушылық жазба талаптарды даусыз сипатта жедел және тиімді шешуді қамтамасыз етеді. Заңмен айқындалған талаптар мен тәртіп сақталмай жасалған атқарушылық жазба заңсыз деп саналады.

КӨКЕЙКЕСТІ

Алаштың асыл азаматтарының бірі Мағжан Жұмабаев «Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болуы керек. Ұлттың тілі кеми бастауы ұлттың құри бастағанын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат нәрсе болмасқа тиісті» деген екен.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛГЕ ЖАНАШЫРЛЫҚ КЕРЕК

Ал біз сол өз тілі бар және оған мемлекеттік мәртебе берілген бақытты ұлттың біріміз. Өйткені, дүниежүзінде қаншама ұлт пен ұлыс болғанымен, сол көп халықтың тек екі жүзге жуығы ғана өз алдына жеке мемлекет құрып, ана тілінде тілдесуге мүмкіндік алған. Көптеген ұлттар мен ұлыстар тәуелсіз ел болуды өмір бойы арман етіп тірлік кешуде. Өз елі болмаған соң, өз тілінде сөйлесе алмай, ана тілінің табиғаты мен қасиетін сақтай алмай отырған жұрттар қаншама. Біз осындай жұрттарға қарап тәубе деп, барымызды бағалауға тиіспіз.

Қазақстан Республикасында мемлекеттік тіл – қазақ тілі. Бұл еліміздің бас құжаты – Конституцияда айшықталған. Қазақ тілін қажет тілге айналдыру үшін бізге керегі тек жанашырлық пен белсенділік қана. Ана тіліміздің көкжиегін кеңейтіп, көсегесін көгерткіміз келсе, отбасындағы тәрбие, тәлім қазақ тілінде берілуі керек. Біздің ата-бабамыз қазақ тілінің құнарын азайтпай, құнын түсірмей бүгінгі күнге жеткізіп, ұрпағына аманаттады. Сол аманатқа қиянат жасамай, қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейтуге баршамыздың атсалысқанымыз дұрыс.

Бізге тілді тірілту, жандандыру үшін еврей халқы сияқты жанкешті жұмыс жүргізудің қажеті жоқ. Тарихқа көз салсаңыз еврейлер қолданыстан әлдеқашан шығып қалған иврит тілін бөлшектеп жинап, әліппесін үлкен еңбекпен жасап шыққан болатын. Осылайша иврит тілі әлемнің әр түкпірінде өмір сүріп жатқан еврей халқын топтастырудың, бір мақсатқа ұйыстырудың құралына айналғанын жақсы білеміз. Ал бізге бар тіліміздің бағасын түсірмей, құнын кемітпей келер ұрпаққа жеткізу қасиетті парыз.

Бүгінде барлық мемлекеттік органдар жұмысын қазақ тілінде жүргізеді. Сот өндірісіне түскен кіріс-шығыс құжаттарының бәрі мемлекеттік тілде дайындалады. Мемлекеттік тілде жолданған сауалдарға қазақ тілінде жауап беру тәжірибесі бұрыннан қалыптасқан. Сот қызметінде қазақ тілінің қағажу көрмей, өз деңгейінде қолданылуына барлық жағдай жасалып келеді. Сонымен бірге, кез келген сот ғимаратына кірсеңіз түсіндірме, құжат үлгілері толықтай мемлекеттік тілде жазылған. Азаматтарға қызмет көрсететін кеңсе мамандарының мемлекеттік тілді білуі, қазақша қызмет көрсетуі міндет. Себебі, сот саласына қабылданған мамандардың білімі мен тәжірибесіне қоса, мемлекеттік тілді жетік білуіне назар аударылады.

Сот құрылымындағы судьялар да екі тілде іс қарауға әбден машықтанған. Өкінішке орай, Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексінде талап қою қай тілде берілсе, іс сол тілде қаралатыны тайға таңба басқандай анық жазылғанымен, азаматтар әлі күнге дейін сотқа жолдаған арыздары мен өтініштерін орыс тілінде беруде. Заңдық тұрғыдан толық мүмкіндіктің қарастырылғанына қарамастан, халықтың әлі күнге өз тілінде сотқа жүгінбейтіні үлкен сұрақ туындатады. Мұны біреулер орыс тілінде құжат дайындаудың жеңілдігімен, енді біреулер мемлекеттік тілде заң терминдерінің дұрыс аударылмағанымен байланыстырып жатады. Кейбір азаматтар адвокаттардың арыз-шағымдарды орыс тілінде ресімдеуі мемлекеттік тілдің қолданысын төмендетуге түрткі болатынын айтады. Бұл да шындық. Дегенмен, мұның бәрі сылтау етуге тұрмайды. Егер азаматтардың өз тіліне жаны ашыса, қазақ тілінің болашағына алаңдаса мұндай мәселе әлдеқашан шешімін табар еді.

Ж.ЖУБАЕВА,
Ақтөбе облысы кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соты әкімшісінің басшысы

ТАҒЫЛЫМ

ЕҢБЕК ЗАҢНАМАСЫНЫҢ НЕГІЗІН ҚАЛАУШЫ

Заң ғылымын дамытуда Сәрсенғали Алдашевтің орны бөлек. 1990 жылы С.М.Киров атындағы ҚазМУ-дің заң факультетін бітірген кейіпкеріміз еңбек жолын Шығыс Қазақстан Мемлекеттік университетінің заң факультетінде оқытушылықтан бастады. Кейіннен әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың заң факультетінің еңбек құқығы және азаматтық істер жүргізу кафедрасында ассистент қызметіне қабылданып, кандидаттық ғылыми дәрежесін сәтті қорғады.

1998 – 2000 жылдар аралығында еңбек құқығы және азаматтық іс жүргізу кафедрасының меңгерушісі, 2001–2003 жылдар аралығында заң факультеті деканының магистратура жөнінде орынбасары лауазымын атқарған Сәрсенғали Алдашев Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатында Еңбек кодексінің жобасын талқылауға сарапшы ретінде қатысып, жұмыскерлер мен жұмыс берушілердің құқығы мен мүддесін сәйкестендіру, еңбек қатынастары тараптары арасында теңдік қағидаларының орындалуын қамтамасыз ету бойынша еңбек заңнамаларына ұсыныс енгізді.

Ғалым 2010 жылдан бастап заң факультетінің азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасының доценті, кафедра меңгерушісінің ғылыми-инновациялық қызмет және халықаралық байланыстар жөніндегі орынбасары қызметін атқарды.

С.Алдашевтің еңбек құқығы, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы және азаматтық құқық мәселелері бойынша көптеген ғылыми мақалалары жарияланған. Оның ішінде 2009 жылы еліміздің белгілі заңгер-ғалымдарымен бірлесіп жазған екі бөлімнен тұратын «Қазақстан Республикасының мемлекеті мен құқығының негіздері» атты оқулық авторларының бірі, Г.Мұқалдиева, С.Ермұхаметова, Г.Худайбердинамен бірлесіп жазған «Қазақстан Республикасының интеллектуалдық меншік құқығы» оқу құралы авторы, Қазақстан Республикасы Үкіметінің тапсырысы бойынша шығарылған «Қазақша-орысша, орысша-қазақша терминологиялық Сөздік, Казахско-русский, русско-казахский терминологический СЛОВАРЬ: ҚҰҚЫҚТАНУ-ЮРИСПРУДЕНЦИЯ» сөздігінің автор ұжымында еңбек құқығы, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы саласы бойынша терминдердің, «Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы саласындағы құқықтық қатынастар негізі» тақырыбында жазылған монографияның авторы.

Сәрсенғали Алдашев атқарған лауызымдарының барлығында да, оқытушылық пен ғылыми ізденістерін тиімді ұштастырып, әрдайым студенттермен, магистранттармен және докторанттармен тығыз байланыста жұмыс жүргізді. Әулетінде білім және ғылым беру саласында жұмыс жасаған анасының және аға-апаларының жалпы еңбек өтілі екі ғасырға жуықтайды. Ғалым жастардың мамандық таңдауына және қалыптасуына қазіргі жұмыс жасап жүрген әл-Фараби атындағы университеттің заң факультеті ұжымының зор ықпал еткенін үлкен ықыласпен айтып отырады.

Сериккали ТЫНЫБЕКОВ,
з.ғ.д., әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің профессоры,
Саида Асанова, PhD докторы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің заң факультеті деканының ғылыми-инновациялық қызмет және халықаралық байланыстар жөніндегі орынбасары

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Ол жұмыс уақыты біткеннен кейін барлық қызметкерлерді бір кабинетке жинайтын. Барлығымыз оның тәртібіне үйренгеніміз сонша балабақшаның балалары сияқты тізіліп отырамыз, ол кісі кімде қандай бақылау құжаты бар екенін тексеріп, әрбір келген қағазды бақылаудан жекелеп өзі шығартатын. Ол кезде компьютер тапшы, лазерлік принтер тек екі судьяда бар, соған қарамастан әрбір құжаттың мәтінінен бөлек әдемі болып қалыптастыруды талап ететін журналдардың, нарядтардың сырты, лездеме хаттамалары, бұйрықтар, т.б жекелеген құжаттар бізде өрнектеліп жасалатын. Сол уақытта кеңседе де қатал тәртіп пен талап болды. Уақытында бақылау орындалмаса түсініктеме жазамыз. Столдың үстінде бір қағаз қалмауы керек, кабинеттен бір минутқа шықсаңда құжаттарыңды, істеріңді сейфке салып кетуің керек, барлық құжаттың сақталу орны журналдарда белгіленеді, сотта назарға алынбай қалатын, бақылауға қойылмайтын бірде-бір корреспонденция болмайды. Болат Зиядаұлы сол кезде «ертең мен сияқты сендерді ешкім үйретпейді» дейтін. Расында, дәл сол кісі сияқты әрбір құжатқа деген аса ұқыптылықпен қарап қоймай, әр соттың маманымен жеке жұмыс жасайтын басшылар көп емес екен. Жалпы өзімнің өмірімде, қызметте өресі биік, ойшыл адамдардың болғанына ризамын. Қаншама мықты төрағалармен, судьялармен тікелей жұмыс жасадым, олардан үйренгенім, көргенім көп болды. Олардың ішінде ұйымдастыру қабілеті жоғары, аудиторияны еркін меңгеріп, ораторлық шеберлігімен, іскерлігімен, адамдармен қарым-қатынас жасаудағы хас шеберлігімен ерекшеленгендер болды. Осындай керемет кісілердің қаншасы қайтыс болып кетті. Әрқайсысы бір төбе, өзінше ерекше, айтары көп кісілер еді. Олардың барлығы менің өмірімде, қызметтік жолымда өнеге берген тәлімгерлер.

Тіпті оқудағы ұстаздарымның да менің өмірімде орындары ерекше. Университетте криминалистикадан сабақ беретін Аркадий Михайлович Агушеевич деген ұстазым болған. Ол кісіден барлығымыз сескенетінбіз, оның сабағынан бес алуды тіпті армандамайтынбыз. Себебі өте қатал, талапшыл еді. Бір күні практикалық дәрісте біздің топтың студенттеріне екі қолымыздың саусақ іздерінің дактилокартасын жасатты. Келесі дәріс болған күні аудиторияға кіріп амандасып, Мырзатаевадан басқаларыңыз отырыңыздар деді. «Не бүлдірдім?» – деп ойланып, қорқып тұрмын. «Сен неге бір қолыңның ғана дактилокартасын жасағансың» деп бас салды. Мен екі қолымдыкін де бердім деп ақталдым. Сонда ол «Олай болса сенің он саусағыңның барлығының папилярлық түйіндері бұралған екен, бұл миллионда бір кездеседі. Сенен мықты қолбасшы шығады» – деді де, сабаққа кірісіп кетті. Мен ол кезеңде мінезім бос, тез шешім қабылдай алмайтын, жалтақтау едім. Менен қандай қолбасшы шығады деп аң таң болдым да отырдым. Кейіннен естідім, ол кісі дактилокарталарды, адам қолдарының папилярлық өрнектерін зерттейді екен. Емтиханнан 5 деген бағаны қоя бермейтін Агушеевич ағайым сол кезде маған емтиханнан 5 қойып мәз болғанмын. Кейіннен бірнеше жылдардан кейін облыстық соттың төрағасы саған Аркадий Агушеевич сәлем айтты дегенде, ол кісінің қанша мың студенттердің ішінен есінде қалған екенмін ғой деп қатты риза болдым. Айтайын дегенім, сол кісінің сөздерінен кейін шығар мен өзіме қандай жағдай болса да батыл болуым керек деп қарадым. Өзіме деген сенімім жоғарылады десем болады. Кез келген адамды алға жетелейтін – сенім.

– Әкімшілік соттың жай-күйі мен бүгінгі бағыты жайлы не айтар едіңіз?

– Мен бұл сотқа түскеніме өкінбеймін. Бұл жердің қағидаттары, іс қарау тәртібі басқаша. Азаматтық сотта екі жақтың да сұранысын қанағаттандыру қиын болатын. Тепе-теңдік қағидатын бұза алмайсың. Әр қараған істің ақыры бар, салдары бар, артында адам тағдыры тұр. Әкімшілік сотта көбі мемлекеттік органдар мен азаматтардың арасындағы дау болғандықтан, сен өзіңді талап қоюшының құқығын қорғаушы сияқты сезінесің, мемлекеттік органдардың тарапында заңсыздық, құқықбұзушылық бар ма, жоқ па анықтайсың. Моральдық тұрғыда бұл менің көңіліме қонымды. Әкімшілік істер бойынша енгізілген жаңашылдықтардың көбі іс қарау тәжірибесінде оң нәтиже берді, сондықтан әкімшілік әділет институтының саясаты сот жүйесінде жақсы қалыптасты деп айта аламын.

– Судья болғысы келетін жандарға қандай кеңес айтар едіңіз?

– Судья болғысы келген адам өзінің арының алдында, Құдайдың алдында жауапкершілік алуы қажет. Әрбір қабылдаған шешімінің ертең сұрауы бар екенін білуі тиіс. Судья істі дұрыс шештім, осылай әділ болады дегенімен, ол қате болуы мүмкін. Сондықтан, сауаттылық, білімділік, біліктілік пен адамгершіліктен бөлек, судьяға мән-жайға дұрыс баға беруге мүмкіндік беретін парасат қажет. Әділдіктің заңдық шеңберге сыймай қалатын кездері кейде кездеседі. Сол себепті судья болу үлкен жауапкершілікті талап етеді.

– Әңгімеңізге рақмет!

Динара ҚҰЙҚАБАЕВА,
Медеу аудандық сотының судьясы
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ

Гүлжан МЫРЗАТАЕВА, *Қызылорда облысының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының төрағасы:*

«ӘКІМШІЛІК ӘДІЛЕТ ИНСТИТУТЫ ХАЛЫҚ КӨҢІЛІНЕН ШЫҚТЫ»

Судья болғысы келген адам өзінің арының алдында, Құдайдың алдында жауапкершілік алуы қажет. Әрбір қабылдаған шешімінің ертең сұрауы бар екенін білуі тиіс. Судья істі дұрыс шештім, осылай әділ болады дегенімен, ол қате болуы мүмкін. Сондықтан, сауаттылық, білімділік, біліктілік пен адамгершіліктен бөлек, судьяға мән-жайға дұрыс баға беруге мүмкіндік беретін парасат қажет.

ГЕНДЕР

ӘЙЕЛ ҚЫРЫҚ ШЫРАҚТЫ

Дана халқымыз қай заманда да ер азаматты – «отағасы», «отбасының иесі» десе, әйелді – «шаңырақтың шаттығы мен алтын діңгегіне» балаған. Алайда, гендерлік теңдік мәселесі қоғам назарынан тыс қалған емес.

Ата Заңымыздың 14-бабында тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүліктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайтындығы көрсетілген. Гендер – ерлер мен әйелдер арасындағы қатынастардың өмірдің барлық салаларында көрініс табатын әлеуметтік қыры болса, гендерлік теңдік – қай жынысқа жататынына қарамастан, ерлер мен әйелдердің тең құқықтарын тең мүмкіндіктерін және саяси, экономикалық, әлеуметтік, қоғамдық, мәдени өмір салаларына қатысуға нақты қолжетімділігін қамтамасыз ететін құқықтық мәртебе саналады.

Осы орайда, ресми дерек көздеріне жүгінсек, еліміздегі барлық мемлекеттік қызметкерлердің саны 88 409 адамды құраса, оның ішінде 49031-і әйел адамдар екен. Біз бұдан мемлекеттік қызметтегі әйел адамдар санының басымдығын байқаймыз. Ал, Маңғыстауда 64 судья қызмет етсе, оның 36-сы нәзік жандыларға тиесілі. Сот қызметінде, яғни жауапкершілігі зор саланың жауапкершілігін арқалау нәзік жанды жандар үшін оңай емес. Олар қызметімен қатар үйдің тірлігі, отбасы мен бала тәрбиесін де күйттеп, жұртшылық құрметіне бөленуде. Қызығы мен шыжығы мол осы салада жүріп, тәжірибеде ажырасамын деп сотқа келген тараптарды татуластырып, екі жаққа да өз кеңесімізді айтудан тартынған емеспіз. Соның арқасында татуласып, түтінін түзу түтетіп жатқан отбасылар да жоқ емес.

Елімізде гендерлік саясатты жүргізу жұмысын ҚР Президентінің жанындағы Әйелдер істері және отбасылық – демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссия үйлестіреді. Аталған комиссиялар тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы мәселелері бойынша тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасының субъектілерімен өзара іс-қимыл жасап, жергілікті атқарушы органдарға тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасына бағытталған ұйымдастырушылық-практикалық шаралар қолдану туралы ұсыныстар енгізеді, көмек көрсету жөніндегі ұйымдармен бірлесіп тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы және жәбірленушілерді оңалту жөніндегі іс-шараларды ұйымдастырады және өткізеді. Ал, ерлер мен әйелдердің тең құқықтарын және тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік саясаттың негізгі міндеттері мемлекет пен қоғам өмірінің барлық салаларында ерлер мен әйелдердің тең құқықтарын және тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, ел халқы арасында ерлер мен әйелдерді құқықтық мәдениетке тәрбиелеу және насихаттау, жыныстық белгісі бойынша кемсітушілікке жол бермеу, саясатты, әлеуметтік-еңбек және отбасы қатынастарын қоса алғанда, тыныс-тіршіліктің барлық салаларында жыныстық теңдікті қамтамасыз ету үшін қоғамның құқықтық және саяси мәдениетінің деңгейін көтеру болып табылады.

Қазіргі таңда, мемлекеттік қызметшілердің бәрі бірдей өз қызметінде әйелдерге қатысты кемсітудің барлық нысандарын жою туралы конвенция ережелерін басшылыққа алып жұмыс жасауда. Бұдан егеменді елімізде әйелдердің қызметте қысым көрмей, өз қызметін сүйіспеншілікпен атқаруына толықтай мүмкіншілік жасалғанын көреміз. Сондықтан, мемлекетімізде гендерлік саясатты жүзеге асыру – демократияға жетудің негізгі факторларының бірі.

Қорыта айтсақ, қай заманда да «Бір қолымен бесікті, бір қолымен әлемді тербете» білген қазақтың қайсар әйелдері отбасы мен қызметтің жүгін қатар өрбітіп келеді.

Айнұр ҚЫЗЫЛБАЕВА,
Ақтау қалалық сотының судьясы

ҚЫЗМЕТ

БІЛІКТІ МАМАН - ҰЖЫМ АЙНАСЫ

Болашақ бүгіннен басталады. Ал, ол болашақтың іргелі, баянды, тұғырлы болуы жас маман, білікті кадр, тәжірибелі қызметкерлерге байланысты. Маман білікті болған сайын жүйе сапалы қызмет пен сенімді орта қалыптастырады. Мемлекеттік қызметке қойылатын талап та осы.

Мемлекеттік қызмет – жауапты міндет. Оған жастардың ұмтылуы білімнің, ізденістің жемісі. Елінің ертеңіне елеулі үлес қосып, өзінің өмірлік жолын мемлекеттік қызметпен байланыстыратын маман өзін үлкен дайындықтан өткізеді, рухани кемелдікке ұмтылады. Әдеп нормалары мен қызмет жауапкершілігін білім білігімен ұштастырады. Адина Кулбасова осындай ізденімпаз, білімді жастардың қатарында.

Адина Кулбасова 2019 жылдан бастап мемлекеттік қызметте жұмыс істейді, бұған дейін аудан әкімдігінде әдіскер, нотариустың көмекшісі болып жұмыс атқарған. Сот саласы да Адинаның арманындағы биік сатылардың бірі еді. Кез келген жас бұл салаға біте қайнасып, бірден сіңісіп кетпейді. Сот саласының өзіндік қиындығымен қатар, мұнда жауапкершілігі жоғары. Адам тағдыры күн сайын, тіпті сағат сайын талқыға түсіп жататын мекеме мұнда істеуге ниетті кез келген жасты да өзінің сын тезіне салады, қиындығына араластыра жүріп, қызметінің салмағын сезіндіреді. Адина бүгінгі таңда бұл қиындықтың барлық сатыларынан өте жүріп, өзінің біліктілігін қалыптастырған тәжірибелі маман. Теорияның тәжірибесіз бекімейтіні тағы белгілі. Осы ретте, еңбек пен білім қатар ұштасқанда, маман міндеті нығайып, жауапкершілігі жоғарылап сала қадірін арттырады. Бұған тәжірибелі тәлімгердің өнегесін қосыңыз. Ендеше бұл қызметте табанды жастар ғана қалады.

Қазір Адина Қазақстан Республикасы Сот әкімшілігі Павлодар облысы бойынша департаментінің персоналды басқару бөлімінің бас маманы, HR маманы ретінде кадрларды іріктеумен айналысады. Департаменттегі жұмыс жауапты, қызықты және жан-жақты. Сот саласында жаңа бастама мен шығармашылық бағаланады. Адинаның айтуынша, мамандық таңдау кезінде ол қызметке деген тұрақты көзқарасы арқылы мансаптық өсу мүмкіндігін болжады, қанша қиын, жүгі ауыр болса да, мемлекеттік қызметте өзін қалыптастырып, сенім биігіне көтерілді. Адина алдағы алар асуының биік екенін, оның өзінен табандылықты, үлкен ізденісті қажет ететінін айтады. Мемлекеттік қызмет әдептің шыңы, білімнің, ішкі мәдениеттің бейнесі. Білікті маман ғана ел сеніміне, халық құрметіне ие болады.

Агидель ЫБРАЕВА,
Павлодар облыстық соты баспасөз қызметінің басшысы

КИЕ

ҰЛТТЫҚ РУХАНИЯТ ӨЗЕГІ

«Өшсе тілім, мен де бірге өшемін!», – деп ақын Әбділдә Тәжібаев ағамыз жырлағандай, тіл қай елде болса да қастерлі, құдіретті. Достықтың кілті, ынтымақтастықтың бастауы, ырыс-берекенің алды, ұлттың жаны, әрі ары.

Тілсіз қоғамның қандай түрі болса да өмір сүре алмақшы емес, ол тілдің өзі қоғам бар жерде ғана пайда болып, өмір сүреді. Демек, қоғамнан тыс, бөлек тіл жоқ. Тіл – қоғамның жемісі. Туған тілдің абыройын асқақтату – әрбір адамзаттың абзал борышы. Біздің барлық ұлттық келбетіміз бен болмысымыз, салт-санамыз бен дініміз осы ұлттық мәдениет пен тілімізде жатыр. Тәуелсіз елдің елдігі жас ұрпағын парасатты да білімді, іскер де қабілетті, отансүйгіш, ұлтжанды тұлға етіп қалыптастыруда мемлекеттік тілдің атқаратын қызметі орасан зор.

Тіл – таусылмайтын байлық. Қанша тіл білсең, өзгеден сонша кез биіксің. Қазақ тілі – біздің рухани негізіміз. Біз ұрпағымызға бабаларымыздың сандаған буынының тәжірибесінен өтіп, біздің де үйлесімді үлесімізбен толыға түсетін қазіргі тілді мұраға қалдыруға міндеттіміз. Мәселен, сотқа жүгінуші азаматтардың әрқайсысы мемлекеттік тілде жүргізілетін істердің көбеюіне өз үлестерін қоса алады. Сондықтан мемлекеттік тілді сот саласында қолдану аясын барынша арттыра түсу үшін барлық мүмкіндіктерді пайдаланған жөн деп ойлаймыз. Сот ісін жүргізу тілі заң талаптары бойынша сотқа талап арыз берілген тілге байланысты сот ұйғарымымен белгіленеді. Демек, әркім өзінің конституциялық құқықтарын дұрыс пайдаланып, жақсы білетін ана тілінде, яғни, қазақ тілінде арызын беретін болса, соттағы іс сол тілде жүргізіледі. Ал, көбіне қарапайым адамдар мемлекеттік мекеме қызметкерлерінің жетектеріне еріп кетіп, меңгермеген тілінде толтырылған құжаттарға қол коя беретіні құпия емес. Міне, осындай олқылықтардың орын алуына жол бермесе қазақ тілінің де мәртебесі арта түсер еді. Сонда істің ілгері басары даусыз. Қазақ тілі – өте бай тіл. Ол шаруашылықтың бар саласын өркендете түсуге себепші күш, халқымыздың мәдени дәрежесін көтере беруші пәрменді құрал, жұртшылықты жаппай отаншылдық рухта тәрбиелеудің құралы, қуатты қаруы.

Жалпы, қарапайым азаматтар қай тілді жетік білсе, сол тілде сотқа арыздануы, істің өзі білетін тілде қаралуын талап етуі заңды. Ал мемлекеттік құрылым қызметкерлерінде ондай таңдау болмау керек. Мемлекеттік қызметкер мемлекетке қызмет ете отырып, мемлекеттік тілдің жандануына ықпал етуі шарт.

А.НАЗАРКУЛОВА,
Темір аудандық сотының төрағасы
АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ

ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТ

Өнеркәсіптік меншік зияткерлік меншік объектісі ретінде өзіне өнертабысқа, пайдалы модельге, өнеркәсіптік үлгілерге патентті және тауар белгілерін, қызмет көрсету белгілерін, фирмалық атауларды және тауар шығарылған жерлердің атауларын жатқызады. Сонымен қатар, өнеркәсіптік меншік түсінігі жөнсіз бәсекенің жолын кесуді қамтиды.

ӨНЕРКӘСІПТІК МЕНШІК – ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІКТІҢ МАҢЫЗДЫ БӨЛІГІ

Өнеркәсіптік меншік тіркеуді талап етеді, өйткені ол объектілерді құрумен, қорғаумен және пайдаланумен байланысты зияткерлік меншік болып табылады, оның мәні өнеркәсіптік меншік нысанында алынатын міндетті нәтиженің мазмұнымен анықталады. Ол белгіленген тәртіппен мемлекеттік патент органында тіркеледі және патент немесе куәлікті талап етеді, тек осындай жағдайларда ғана зияткерлік меншік өнеркәсіптік меншік мәртебесіне ие болады.

Қазақстанда тәуелсіздіктің алғашқы онжылдығында негізгі заңдар мен нормативтік құқықтық актілер қабылданды, сонымен қатар зияткерлік меншік саласын реттейтін халықаралық шарттар ратификацияланады.

Өнеркәсіптік меншік құқығын қорғау зияткерлік меншіктің маңызды саласы.

Құқықтың бұл саласы екі негізгі заңмен – Қазақстанның Патент заңымен және «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» ҚР заңдарымен реттеледі.

Осы заңдармен өнертабыстарға, өнеркәсіптік үлгілерге, пайдалы модельдерге, тауар белгілеріне, қызмет көрсету белгілеріне және тауарлар мен қызметтердің шығарылған жерінің атаулары құқықпен реттеледі және қорғалады.

«Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы» және «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасының заңдары мынадай объектілерге зияткерлік меншік құқығын береді:

- элементтері мен қосылыстары негізінде өнім шығарылатын материалдың көлемінде және (немесе) бетінде бөлінбейтін түзілетін электрондық схеманың функцияларын орындауға арналған соңғы немесе аралық нысандағы микроэлектрондық бұйымдар жасалған;

- интегралды микросұлбалардың топологиялары – интегралды микросұлба элементтерінің жиынтығының кеңістіктік-геометриялық орналасуы және олардың арасындағы материалды тасымалдаушыға бекітілген байланыстар;

- мал шаруашылығындағы, өсімдік шаруашылығындағы селекциялық жетістіктер.

Сонымен, Қазақстанда зияткерлік меншік құқығы азаматтық-құқықтық қатынастардың кең салаларын қамтиды.

Азаматтық-құқықтық қатынастардың осы салаларындағы құқықтарды қамтамасыз ету және қорғау тиімді мемлекеттік саясатсыз мүмкін емес.

Әділет органдарының зияткерлік меншік құқықтарын қорғау саласындағы бақылау-қадағалау қызметі ҚР Кәсіпкерлік кодексімен реттеледі, оған сәйкес тексеру іс-шаралары жүзеге асырылады.

Өркен ЖОЛДЫБАЕВ,
Түркістан облысы
Әділет департаменті
Зияткерлік меншік құқығы
бөлімінің басшысы

ПРОБАЦИЯ

ТӘРТІПКЕ БАҒЫНБАҒАНДАРҒА ЖАЗА ҚАТАҢ

Байқоңыр қалалық пробация қызметінің есебінде тұрған Қызылорда облысы Байқоңыр қалалық сотының 16.08.2023 жылғы үкімімен Қазақстан Республикасы ҚК-нің 188-бабының 1-бөлігі (ұрлық) бойынша 1 (бір) жыл 6 (алты) ай мерзімге бас бостандығын шектеу жазасына сотталған азамат мәжбүрлі еңбекті орындаудан қазан айы бойы жалтарғаны үшін 26.10.2023 жылы Қызылорда облысы Байқоңыр қалалық сотына бас бостандығын шектеуді бас бостандығынан айырумен ауыстыру туралы ұсыным жолданды.

Яғни, оған сотталғанға сот тарапынан қоғамнан оқшаулаумен байланысты емес жаза тағайындалғанына қарамастан, 2023 жылдың қазан айында мәжбүрлі еңбекті орындаудан қаскөйлікпен жалтарған және сол үшін оған бірнеше рет жазбаша ескерту жарияланған. Алайда, сотталған азамат мәжбүрлі еңбекті орындаудан қаскөйлікпен жалтаруын тоқтатпаған және мәжбүрлі еңбекті орындауға кіріспеген. ҚР ҚАК-нің талаптары бойынша бас бостандығын шектеу түріндегі жазаға сотталған адамның мәжбүрлі еңбекті орындаудан бас тартуы немесе дәлелді себептерсіз мәжбүрлі еңбекті орындаудан жалтаруы – бас бостандығын шектеу түріндегі жазаны өтеуді қаскөйлікпен бұзу болып табылады.

Аталған ұсынымды 20.11.2023 жылы қарау кезінде сот отырысына Байқоңыр қалалық пробация қызметінің есебінде тұрған қайта қылмыстық құқық бұзушылық жасау қаупі жоғары сотталғандар қатыстырылды. Сонымен қоса, сот отырысында прокурормен сотталғанның жазасын ауыстыру туралы қорытынды берілді.

Осыған орай, оған бас бостандығын шектеу жазасының 1 (бір) жыл 3 (үш) ай 15 (он бес) күн өтелмеген мерзімі нақ сол мерзімге бас бостандығынан айыру жазасына ауыстырылып, жазасын қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз мекемелерінде өтеу белгіленген.

Қаулы заңды күшіне енбеген.

А. ТАНБАЕВ,
Байқоңыр қалалық пробация
қызметінің бастығы,
әділет майоры
ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ

ПАРЫЗ

ҚАРА ШАҢЫРАҚ – МҮМКІНДІКТЕР МЕКЕНІ

Егер университет тарихына көз жүгіртер болсақ, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-і 1934 жылы 15 қаңтарда ресми құрылды. Содан бері арада 90 жылдай уақыт өтті. Ең алғашқы түлектер ел арасында жүрген игі жақсылар. Өз саласында бірталай жетістікке жеткен кешегі студенттер қанша уақыт өтсе де университет мақтанышы ретінде артынан ерген іні-қарындастарымен кездесулер өткізіп, ақыл-кеңестерімен бөлісіп отырады.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ – бағдарламалардың халықаралық аккредитациясын жасай отырып, оқытудың әлемдік стандарттарына ие зерттеу университетінің үлгісін көрсетуде, сонымен қатар, студенттің білім алуының жеке траекториясын ұсынуда.

Университетте сапалы білім алуға тырысатын әрбір студент үшін бірқатар лайықты мүмкіндіктер бар. ҚазҰУ қалашығында Қазақстандағы ең үлкен және ең бай кітапханалардың бірі орналасқан. Әл-Фараби атындағы кітапхананың әрбір ізденімпаз үшін есігі ашық. Қазақ Ұлттық университеті өз жас ғалымдарын жеке жатақханалармен қамтамасыз ететін студенттік қала болып саналады. Университет ішінде әрбір факультетке бөлінген жатақханалар бар.

Білім алушылар үшін академиялық бағдарламалардың көрнекті және жан-жақты жиынтығы ұсынылады. Жыл сайын ҚазҰУ студенттері шетелдік ғылым және білім беру мекемелерінде тағылымдамадан өтеді. Университет жыл сайын қызметкерлерін халықаралық конференцияларға, шетелдік жоғары оқу орындары мен ұйымдардың шет елдерге шақыруы бойынша кездесулерге, шетелдік іскерлік сапарларын ұйымдастырады.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті өзінің профессорлық-оқытушылық құрамымен де ерекше танымал. 800-ден астам ғылым кандидаттары, доценттер, 400 ғылым докторлары, профессорлар және 200 отандық және шетелдік философия докторлары (PhD) – бұл білім алушылардың жарқын болашағына зор үлес.

ҚазҰУ-да әлемге әйгілі Hewlett-Packard, Cisco, Intel, Konicaminolta, Microsoft компанияларының оқу-ғылыми орталықтары мен зертханаларының құрылуы университеттің халықаралық танылуына дәлел бола алады. АҚШ, Ұлыбритания, Қытай, Германия, Финляндия, Жапония және басқа елдердің шетелдік серіктестерімен бірлесіп, ИНТАС, МАГАТЭ, ЕО, НАТО, Дүниежүзілік банк және ЮНЕСКО қаржыландыратын 56 ірі халықаралық ғылыми жоба жүзеге асырылуда.

Ендеше барлық ерекшеліктері мен артықшылықтарын ұсына отырып, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ды таңдаудың 12 себебін атайық:

- экологиялық таза аймақтағы студенттік кампусы;
- 15 жатақхана;
- озық ғылыми кітапхана;
- жоғары деңгейде қамтылған әскери кафедрасы;
- студенттер сарайы;
- 300 орындық жастар интернет орталығы
- жеке теле-радиокешені;
- оқу базасымен қамтылған заманауи баспа-полиграфиялық кешені;
- тамақтану орталығы;
- Ыстықкөлдегі жеке пансионаты;
- заманауи спорткешені.
- «Керемет» студенттерге қызмет көрсету орталығы.

Жанерке ОРАЛТАЕВА,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
1 курс студенті,
Динара ТУРСЫНКУЛОВА,
ғылыми жетекші,
заң ғылымдарының кандидаты

МҰРА

ТІЛ – ҚҰДІРЕТ

Қазақ тілі – қазақ халқының рухани байлығы. Әр халық үшін тіл маңызды құндылық. Біздің ата-бабамыздан қалған баға жетпес мұра. Тілден құдіретті, бағалы қасиет жоқ.

Жарық дүниеге келген сәби бұл әлемді қай тілмен естісе сол тіл ол адам үшін қымбат. Себебі, сол тілмен ой өрісі дамып, көкірегі ашылады. Сол тілмен алғашқы нұрлы асыл сөздерді атайды. Сәбидің алғашқы ана-әке, ата-әже деген аяулы сөздері өмірді тану құлшынысының бастамасы. Тіл отбасылық қарым-қатынас қана емес, ол қоғамдық дамудың маңызды сатысы.

Тіл – әрбір ұлттың мақтанышы, жан дүниесінің айнасы. Тіл – оны жасаушы халықтың тарихы, шежіресі, бүкіл өмірінің жаңғырығы мен ізі, арманы мен алдағы үміті, қайғысы мен қуанышы, күллі рухани өмірінің үні болатын болса, осы құндылықтардың бәрін заманнан заманға, адамнан адамға жеткізуші – бүгінгі ұрпақ.

Тіл – әр адамның болмысы. Егер тіл жойылса адам болмысы да жойылады.

Меңдігүл ЖЕБЕЛХАНОВА,
Маңғыстау облысының қылмыстық істер
жөніндегі мамандандырылған ауданаралық
сотының әкімшісі

ҚҰРЫҚ

ШЕКАРАНЫ ЗАҢСЫЗ КЕСКЕН

Тасқала аудандық сотында Қылмыстық кодекстің 392-бабының 1-бөлігімен Қазақстанның мемлекеттік шекарасын қасақана заңсыз кесіп өткен Қырғызстан Республикасының азаматына қатысты қылмыстық іс қаралды.

Іс материалдарынан Қырғызстан Республикасының азаматы ҚР ӘҚБтК-нің 517-бабының 4-бөлігімен Қазақстанның шегінен шығарып жіберу туралы әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша әкімшілік жауапкершілікке тартылғаны анықталды. Осыны біле тұра, ол Ресей Федерациясынан Қазақстанның шекарасына келіп, бақылауөткізу пунктін айналып өту арқылы Қазақстан аумағына кіруге шешім қабылдаған. Ресей Федерациясы мен Қазақстан Республикасының шекара қызметтерінің өзара әрекеттесуімен аталған азамат Қазақстанның аумағында ұсталды.

Мемлекеттік шекараны қорғау қағидаттарының бірі Қазақстан аумағының тұтастығын, қол сұғылмаушылығын және бөлінбестігін

қамтамасыз ету. «ҚР Мемлекеттік шекарасы туралы» заңына және ҚР ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес мемлекеттік шекарада және шекаралық белдеуде мемлекеттік шекара режимі қолданылады.

Сотталушы процестік келісімнің барлық шарттарын орындағандықтан, прокурор сотта сотталушыға 6 (алты) ай мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жазасымен 5 (бес) жыл мерзімге Қазақстанның шегінен шығарып жіберу жазасын шартты түрде, пробациялық бақылау орнатусыз тағайындауды сұрады.

Сот, бітімгершілік іс жүргізуде процестік келісімді қарау нәтижелері бойынша қылмыстық іс материалдарын зерделей отырып, сотталушы мен оның қорғаушысының ұстанымын, процестік келісімнің сотталушының еркіне сәйкес келетінін және осы келісімнің салдарын түсінетінін анықтай отырып, келісімде көрсетілген жазалармен келісіп, Қазақстанның шегінен тысқары жерге 5 (бес) жыл мерзімге шығарып жібере отырып, 6 (алты) ай мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын шартты түрде, пробациялық бақылау орнатусыз тағайындады.

Үкім заңды күшіне енген жоқ.

Г.МУЛДАШЕВ,
Тасқала аудандық
сотының бас маманы
БАТЫС ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСЫ

ҚАРАШАҢЫРАҚ

КІТАПХАНАДА 2 МИЛЛИОННАН АСТАМ КІТАП ҚОРЫ БАР

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің бір ғасырға жуық тарихы бар. Әлемге әйгілі ойшыл, әлеуметтанушы, математик, физик, астроном, ботаник, лингвист, музыка зерттеушісі және әлемнің екінші ұстазы, Әбу Насыр әл-Фараби атамыздың атына берілген университет жалпы Азия бойынша 1-орында орналасқан білім ордасы.

ҚазҰУ қалашығы өз алдына бір мемлекет сынды. Қалашық ортасында орналасқан әл-Фараби кітапханасы қазіргі ғылым талабына сай цифрлы жүйемен қызмет көрсетеді. Кітапхана қорында 2 миллионнан астам кітап жинақталған. Бұл кітапханадан іздеген кітаптың бәрін таба аласың және ол электронды жүйеде жұмыс жасайды. Тағы да бір ерекше жағдай, кітапхана ішінде тек кітап емес, компьютер клубы және шағын музейлер орналасқан.

Әл-Фараби кітапханасының ТМД елдеріндегі алар орны ерекше, көлемді, ауқымды жалғыз кітапхана десек те болады. Біздің ұстаздарымыз өз ісінің мамандары, олар бізді білім нәрімен сусындата отырып, кәсіби құқықтық санамызды қалыптастыруға орасон зор үлесін қосуда. Университетіміз тек Қазақстанға ғана танымал емес, сонымен қатар, әлемге де танымал. Оған дәлел бүгінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың ерекше мәртебесі бар.

Ел тарихында тұңғыш рет Қазақстан Республикасы Президентінің «Сапа саласындағы жетістіктері үшін» сыйлығының лауреаты, қызметтерінің сапасы жағындағы жетістіктері үшін Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы сыйлығының дипломанты, IQNET Халықаралық сертификациялық жүйенің ірі әлемдік сертификаттау орталықтарының куәлігін алды. QS World University Rankings Results сайтының келтірген деректері бойынша ҚазҰУ қазіргі таңда әлемнің ең үздік 300 университетінің ішінде 150-ші орынды, ТМД мемлекеттерінің ішінде 2-ші орынды иеленді. Сонымен қатар, Hankuk University of Foriegn Studies,Pusan University of Foriegn Studies,Soongsil University,Ching Yun university секілді әлемдік университеттермен серіктес болып табылады.

Тағы бір керемет жаңалық Аккредиттеу және тәуелсіз агенттігі (АРТА) жүргізген «IAAR Eurasian University Ranking (IAAR EUR)» 2023 университеттердің халықаралық рейтингінің қорытындысы бойынша әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Қазақстан, Ресей, Қырғызстан, Беларусь, Украина, Әзірбайжан және Молдова ЖОО арасында бірінші және үздік университет болып танылды. Бұл жағдайдан бөлек әл-Фарабидің 1150 жылдығы ЮНЕСКО-ның атаулы күндерінің жаһандық тізіміне енгізілді. Біз 2020 жылы осы мерейтойды ерекше атап өттік.

Халықаралық ғылыми симпозиумдар, конференциялар ұйымдастырылып, Қазақстан Республикасы, Қытай Халық Республикасы университеттерімен өзара әріптестікті кеңейтуде. Әл-Фараби атамыздың мүсіні қойылып, еңбектері Қытай университеттерінде тарамақ. Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қытай Халық Республикасына осы жылдың мамыр айында жасаған мемлекеттік сапары аясында Солтүстік-Батыс политехникалық университетінің филиалын ҚазҰУ-да ашу жөнінде келісім жасалған еді. Бұл тек Қазақстанда ғана ашылады деген сөз емес. Сонымен қатар, Қытайда да ашылмақ. ҚазҰУ студенттері білімнен бөлек өздерін спорт жағынан да көрсетуде. Оған Дүниежүзілік универсиадада университеттің бес спортшысының Қытайдың Чэнду қаласында өткен XXXI жазғы дүниежүзілік студенттік ойындарда жеңімпаз болуы дәлел.

ҚазҰУ – Қазақстан білімі мен ғылымының ірі орталығы, кәсіби жоғары оқу орнынан кейінгі білім мен ғылымның инновациялық дамуының ұлттық көшбасшысы.

Ж.КАРАШЕВА,
Г.ХУДАЙБЕРДИНА,
азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу, еңбек құқығы кафедрасының аға оқытушылары

ТАРАТУ

2. «ADEP MARKET» ЖШС (БСН 191240022423) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Жетісу ауданы, Баишев көшесі, 98 үй.

3. «Resterai» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі, БСН 190740014120, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан Республикасы, Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы, Қадыр Мырза Әли ықшамауданы, 30 үй, 70 пәтер.

4. «зеленая трава» ЖШС (БСН 231140035947) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 021200, Қазақстан Республикасы, Ақмола облысы, Зеренді ауданы, Қызылсая ауылы, Шағырлы көшесі, 17 үй.

5. «Dr.Khann» ЖШС, БСН 230740024316 (Түркістан обл., Шымкент қаласы, Майлықожа көшесі, 87 үй) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Шымкент қаласы, «Асар» ықшамауданы, Айдаркөл көшесі, 1220 үй. Тел.: 87471121812.

6. «ProfiCAR Dictribution» ЖШС, БСН 221040028314, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Астана қаласы, Алматы ауданы, Шәкәрім Құдайбердіұлы даңғылы, 4 үй, 22 пәтер, индекс 010009. Тел.: 87015205848.

7. «МЕХСТРОЙ-АРТЕЛЬ» ЖШС, БСН 070240019515, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, БҚО, Орал қаласы, Чуйков көшесі, 61/1 үй, 56 кеңсе.

8. «Ханкелді Транс Холдинг» ЖШС, БСН 180640035792, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Атырау облысы, Жылыой ауданы, Қараарна ауылдық округі, Шоқпартоғай ауылы, Т.Сатыбалдиев көшесі, 47/1 үй. Тел.: 87015912944.

9. «Триумф Трейд» ЖШС (БСН 140440034620) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы облысы, Іле ауданы, Первомайский кенті, Бережинский Алексей Фёдорович көшесі, 44 үй.

15. «Астық-GOLD» ЖШС, БСН 131140018272, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Солтүстік Қазақстан облысы, Ғабит Мүсірепов атындағы ауданы, Новоишимское селосы, Гаражная көшесі, 1 ғимарат, тел.: 87786071514.

16. «Neutrino» ЖШС, БСН 210740000474, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 020000 ҚР, Ақмола облысы, Көкшетау қаласы, О. Қуанышев көшесі, 129 үй, тел.: 8 701 240 83 23.

17. «Қайырбек Фазылов» ЖШС, БСН 191140021223, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Атырау облысы, Қызылқоға ауданы, Миялы ауылы, Абай Құнанбаев көшесі, 20/2 үй, тел.: 87072686540.

18. «Қараой 2018» қайырымдылық қоры, БСН 180340021936, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Ақтөбе облысы, Ойыл ауданы, Қараой ауылы, Еңбеккерлер көшесі, 2, тел.: 87713096774.

19. «Сәулет-КМ» ММИБ, БСН 220440016917, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қызылорда обл., Қазалы ауданы, Әйтеке би кенті, Счастнов көшесі, 23, б/н, тел.: 87015645159.

20. «АСАН ИНЖИНИРИНГ» ЖШС, БСН 150140010179, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Тәуелсіздік даңғылы, 14 үй, 28 пәтер, тел.: +77774025065,

21. «Аман клиник» ЖШС, БСН 180440030388, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Атырау қаласы, Надежда Крупская көшесі, 26 үй, 9 пәтер, Тел.: 87077776985.

22. Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Арқалық қаласы білім бөлімінің Алуа бастауыш мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі, БСН 960940001297, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қостанай облысы, Арқалық қаласы, Қайынды ауылдық округі, Алуа ауылы, Сатпаев көшесі, 5 үй.

23. «Zan Zangar Orda» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 120400, Қызылорда облысы, Қазалы ауданы, Әйтеке би кенті, Бекарыстан би көшесі, 14 үй.

24. «ЫБЫРАЙ ШЫРАҒЫ» қоғамдық бірлестігі өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 120400, Қызылорда облысы, Қазалы ауданы, Әйтеке би кенті, орам 1, 42А үй.

25. «Zan Zangar Astana» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 120400, Астана қаласы, Алматы ауданы, Бейімбет Майлин көшесі, 19 ғимарат.

26. «Zan Zangar Shymkent» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 120400, Қызылорда облысы, Қазалы ауданы, Әйтеке би кенті, Бекарыстан би көшесі, 14 үй.

27. «Петролеум групп» ЖШС БСН 160740007737, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Ғабдуллин көшесі, 5 үй, 403 кеңсе.

28. «СТРОЙСЕРВИСПРОЕКТ-2030» ЖШС, БСН 030640013117, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Ғабдуллин көшесі, 5 үй, 403 кеңсе.

29. «Профит Майн» ЖШС, БСН 160640022380, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Несие берушілердің талаптары осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Ғабдуллин көшесі, 5 үй, 403 кеңсе.

ӘРТҮРЛІ

10. «МФО «My Money» ЖШС (БСН 210540032742) нақты мекенжайының өзгергені туралы хабарлайды: ҚР, Атырау облысы, Атырау қаласы, Белинский көшесі, 9А/1, каб. 201.

11. «Жетісу облысының қоғамдық даму басқармасы» мемлекеттік мекемесі, БСН 220740009033, одан «Жетісу облысының дін істері жөніндегі басқармасы» мемлекеттік мекемесінің бөлініп шығу жолымен қайта ұйымдастырылғанын хабарлайды. Шағымдар осы хабарлама жарияланған күннен бастап бір ай ішінде мына мекенжайда қабылданады: Жетісу облысы, Талдықорған қаласы, Н.Назарбаев даңғылы, 38, тел.: 87055775522.

12. «Куликовский Алматы» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі, БСН 211040025388, өзінің «Куликовский Казахстан» жауапкершілігі шектеулі серіктестігіне, БСН 151240019753, қосылу жолымен қайта ұйымдастырылғанын хабарлайды. Шағымдар мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы, 050000, Райымбек даңғылы, 348/8 үй.

30. «Ломбард Auto money (Авто мани)» ЖШС, БСН 180840014955, орналасқан жерінің өзгергені туралы хабарлайды. Жаңа мекенжайы: 050050, Алматы қаласы, Жетісу ауданы, Сейфуллин даңғылы, 455 үй, т.е.б. 3,

31. «Сейсмологиялық тәжірибелік-әдістемелік экспедициясы» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі, БСН 950740000389, өзінің «Сейсмология институты» жауапкершілігі шектеулі серіктестігімен, БСН 071140023136, бірігу арқылы «Ұлттық сейсмологиялық бақылау және зерттеу ғылыми орталығы» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі жаңа заңды тұлғасын құра отырып, қайта ұйымдастырылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар мына мекенжай бойынша қабылданады: Алматы қаласы, Бостандық ауданы, әл-Фараби даңғылы, 75А ғимараты, 310 және 315 бөлме.

32. Туберкулездің алдын алу шаралары

Туберкулез ауруының негізгі таратушысы «Бактерия бөлетін туберкулез» диагнозы анықталған науқас адам болып табылады. Яғни, науқас адам сөйлесу, түшкіру және жөтелу кезінде туберкулез бактерияларын (ТМБ) бөліп, айналасын қоздырғышпен ластайды. Инфекциямен залалдану ауа-тамшылы, ауа-шаңы, азық-түлік, тұрмыстық байланыс арқылы жүреді. Туберкулез микобактерияларының биологиялық ерекшелігі – қоршаған ортада вируленттік қасиеті бірнеше жылға дейін сақталады. Сондықтан аурудың таралуының алдын алу мақсатында туберкулез ошағында ағымдағы және қорытынды дезинфекциялық іс-шаралар жүргізіледі. Қорытынды дезинфекциялауды науқас ауруханаға жатқызылғаннан кейін немесе үйде қайтыс болғанда, тұрғылықты жері өзгерген кезде, көшкеннен кейін барлық жағдайларда жүзеге асырылады. Қорытынды дезинфекциялауды ҚР ДСМ СЭБК «ҰСО» ШЖҚ РМК «Түркістан облысы бойынша дезинфекция орталығы» филиалының мамандары жүргізеді. Қорытынды дезинфекциялау кезінде науқастың үй-жайы, бөлмесі барлық заттарымен бірге залалсыздандырылады. Сондай-ақ науқастың көрпе-төсектері сияқты жұмсақ заттар камералық дезинфекциялаудан өтеді. Егер науқас ауруханаға жатудан бас тартқан жағдайда, ошақта ағымдағы дезинфекциялау іс-шаралары жүргізіледі. Ағымдағы дезинфекциялау іс-шараларын науқастың өзі немесе отбасы мүшелерінің бірі учаскелік дәрігердің нұсқауымен жүзеге асырады. Науқас сауыққаннан кейін ғана қорытынды дезинфекциялау жүргізіледі.

А.ТҰРСЫНБЕК,
ҚР ДСМ СЭБК «ҰСО» ШЖҚ РМК «Түркістан облысы бойынша дезинфекция орталығы» филиалының камералық, ошақтық және өндірістік дезинфекциялау бөлімінің басшысы

МҰРАГЕРЛІК

13. Түркістан облысы, Сауран ауданы, Аша елді мекені, А.Баймұратов көшесі, 2 үйдің тұрғыны болған, 30.09.2023 жылы қайтыс болған Атанов Фурхат Мамбетовичтің мүлкіне мұра ашылуына байланысты мұрагерлері және мүдделі тұлғалар Түркістан обл., Сауран ауданы, Шорнақ ауылы, С.Тоймаханов көшесі, 19 үй, мекенжайында орналасқан жеке нотариус Молдалиева Актолкын Кошкарбаевнаға хабарласуы керек. Тел.: 87771152555.

14. 2023 жылы 19 қыркүйекте қайтыс болған азамат Аскарова Арайлым Аскаровнаның атына мұралық іс ашылды. Барлық мұрагерлер мұраны қабылдау үшін нотариус А.А. Амандықоваға хабарласуларын сұраймыз. Мекенжайы: Атырау қаласы, «Авангард 3» ықшамауданы, 75 үй, 5 кеңсе.

Жамбыл облысының судьялар қауымдастығы мен ардагерлері әріптесіміз Жамбыл облыстық сотының отставкадағы судьясы

НҰРЖІГІТОВ
Нұрбақыт Тортайұлының

мезгілсіз қайтыс болуына байланысты отбасы мен туған-туыстарына қайғыларына ортақтасып, көңіл айтады.

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТЫН ОРЫНДАР:

«Media page kz» ЖК, ZANGAZET.KZ - Алматы қаласы, Ақтолқын көшесі, 4Б, 2 қабат, 3 кеңсе, www.zangazet.kz, WhatsApp: 8 707 388 40 80.

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журналдарға және сайттарға хабарландыру қабылдау агенттігі: 8(727)327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73 www.gazetyisaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 208 кеңсе.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңғылы, 55, Пушкин көшесімен қиылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшн, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kaldybayeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Сұлтан қ., Абай көшесі, 78, 105-кеңсе. Тел.: 8 (7172) 52-02-11, 8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юридическое агенство» ЖШС, Павлодар қаласы,Крупская көшесі,61,кеңсе 23. Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Иляев көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) RBK банктің жанында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp : +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TRade and service», Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Қарағанды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (7112) 42-00-71.

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Көкшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі,129. Тел.: 8 (7162) 25-77-17,8(747) 8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ., Естай көшесі 40. Тел.: 8 (7182) 32-47-67,32-49-04

Қалиасқаров Нұрлан Нұрғисынұлы ЖК, Петропавл қ.,К.Сүтішов көшесі,58,30-бөлме,3-қабат. Тел.: 8 (7152) 46-02-57,ұялы тел.: 8 (777) 572-29-91, 8 (701) 315-54-59.

ЖК «Бакирова Г.», Шымкент қ., Желтоқсан көшесі, 18. Әділет Департаметінің жанында. Тел.: 8 705 714 58 77.

Михеева Ольга Станиславовна ЖК, Қостанай қ., Гоголь көшесі, 110, ВП 67 (Чехов-Гоголь көш. қиылысы), Тел.: 8-714-2-50-97-07, ұялы тел.: 8-7758847211,8-7053506918.

«Озат-1» ЖШС, Ақтөбе қ., Алтынсарин көшесі 31. Тел.: 8 (7132) 40-41-05,ұялы тел.: 87774348344 және Ақтау қаласы.

ЖК «SAPA KZ» Атырау қаласы, ұялы тел.: 87781063779,e-mail:zan-at@mail.ru.

«Юридическая фирма «Консультант» ЖШС Орал қ.,Л.Толстой көшесі,28. Тел.: 8 (7112) 50-88-05.

«Реклама» ЖШС, Орал қ., Достық-Дружба даңғылы,182. Тел.: 8 (7112) 50-47-34.

«Компания Жете» ЖШС, Талдықорған қ., ш/а, Молодежный 3-үй, 1-п. Тел.: 8(7282) 24-29-66, 87058147221.

ЖК Гавриленко И.И., Қостанай қ.,пр. әл-Фараби 119-үй,407-А бөлме. Тел/факс: 8 (7142) 53-63-21.

«Жас Отау» ЖК Қыдырбаева Н.Н.Қызылорда қ., Әйтеке би көшесі, 27. Тел.: 26-45-89, ұялы тел: 8 (777)402-28-28; 8 (700) 332-24-78

ЖК Тажибаева, Тараз қаласы, Қойкелді көшесі 158 а, ХҚО аумағы. Ұялы тел.: 87017268772, 87054422939.

ЖК Новоселова Лилия, Петропавл қаласы,Қазақстан Конституциясы көшесі,28-үй,1-қабат. Тел.: (87152) 46-74-77,8-777-228-64-13.

ЖК «Reklam Servise», Тараз қаласы, Төле би көшесі,73 (ауладан кіру). Тел.: 8(7262)502222,ұялы тел: 87019457336 Татьяна.

ЖК «Выдай», Өскемен қаласы,60. Тел.: 8(7232) 578414,ұялы тел.: 87772256506.

ХАС СҰЛУДЫҢ ЖАЗЫҒЫ НЕ?

(Соңы. Басы №92,93 сандарда)

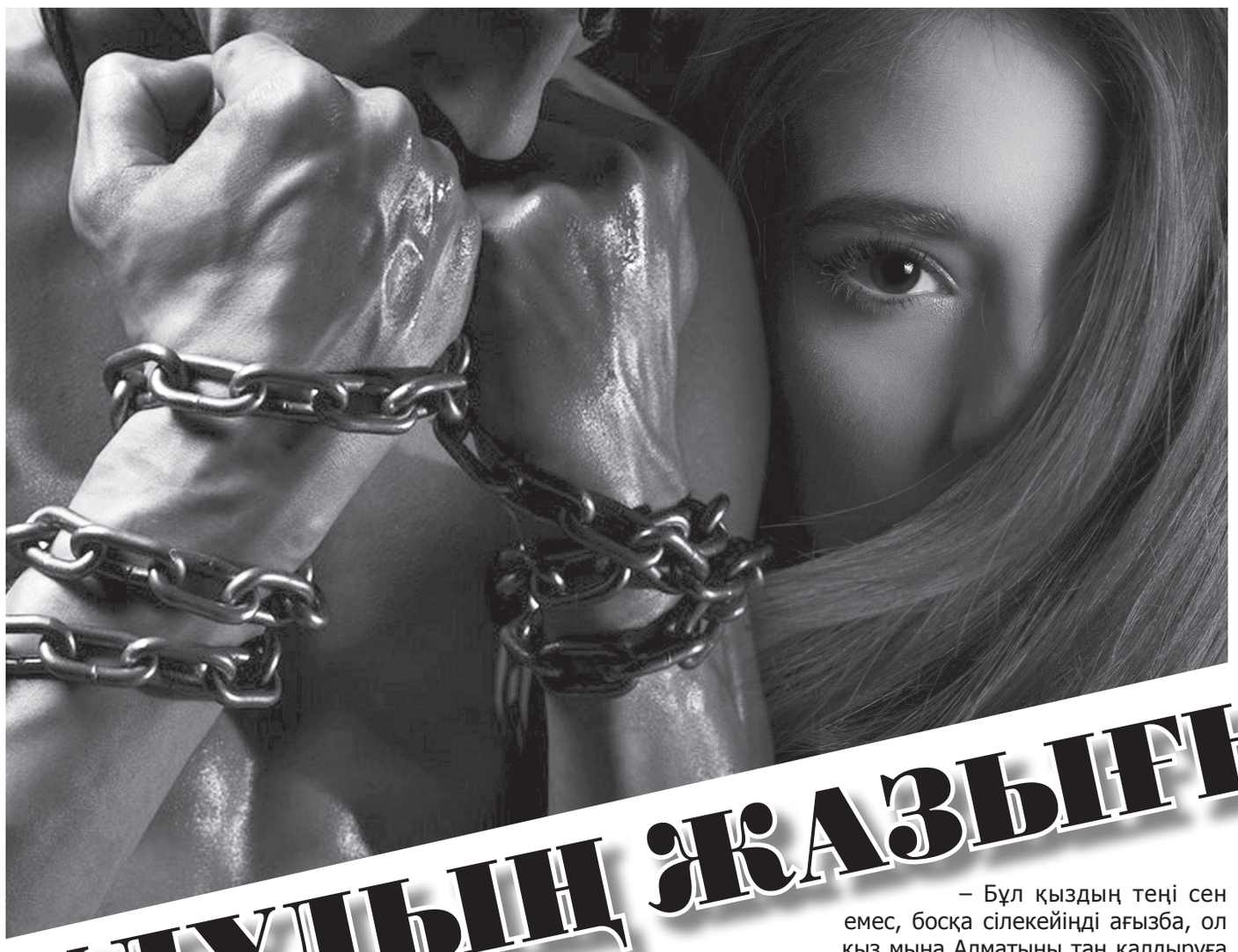

– Сен ондайыңды қой, бұл істі қоя тұр. Басқа да толып жатқан шаруаларыңды тындыр, – деді қатал дауыспен.

– Құп болады, бірақ, басеке, істі жаппай тұра тұрайықшы, – дедім.

– Өзің айттың ғой, Алматы үлкен қала, ол қызды кім өлтірді бір Құдайым өзі біледі? Сен басқа жұмыстарыңды қараусыз қалдырма, – деп қолымен кете беруімді меңзеді.

Бастықтың бөлмесінен салым суға кетіп, дәлізбен келе жатып, кезекшінің телефон тұтқасына:

– Сіз кімді көрдім дейсіз? Қандай қағаз? Қай жердегі, аа иә, теледидардағы іздеу саламыз... иә, қай ауданда екен? Жақсы, иә, түсінікті, қазір барады, – деп мені қолын бұлғап шақырды.

– Ереке, анау сіз берген қашқынды көрген адам бар екен, – деді.

Мә, қуанып кетіп кішкентай бөлмесіне кіріп алып:

– Кім қай жерден көріпті? – дедім.

– Ой, Алматының арғы жақ ауданынан, бір кемпір хабарласыпты.

– Әкел, әкел, кім болса да, – деп мекенжайды жұлып алып жүгірдім. Талмасқа хабарласып оны жолдан ала кеттім.

Расымен Алматының арғы басына бардық, үлкен алты қабатты үйдің бірінші қабатына кірдік.

Жасы шамамен 75-ке таяп қалған кәрі әжей екен. Пәтерінің есігін ашып қуанышпен қарсы алды. Бізді жетектегендей ас бөлмесіне ертіп апарып:

– Қоңырау шалған – мен, қазір, өздерің көресіңдер, оның дүкенге баратын уақыты болып қалды, – деп терезені нұсқады.

Талмас екеуміз терезеден далаға тесіліп тұрмыз.

– Ол анау подъезден шығады, екінші қабатта біреудің үйін жөндеп жүр, өткенде терезесін жөндегенде байқағам – құрылысшы. Олай дейтінім, өмірі шаң-шаң болып жүреді, – деп апай сыбырлап сөйледі.

– Мен оның суретін теледидардан күнде көрем, бірнеше рет әдейі алдынан да шығып, бетіне қарадым, бірақ...– деп тоқтап қалды.

Біз әжейге қарап:

– НЕГЕ БІРАҚ? – деп қосарлана айтық.

– Оның сол бетінде, міне, мына жерінде домалақ терең тыртық бар, – дегенде менің іші-бауырым езіліп кеткендей болды.

– Апатай!!! Дәл өзі! Айналайын апатай!!! Не деген мұқият жан едіңіз, – дедім құшақтап.

– Әне, әне, – деді өзіне риза болған кейуана.

Күдікті жігіт жайбарақат, ештеңемен шатағы жоқ кетіп барады. Ана жақта жетім қалған қыз, еңіреп қалған ана, бұл жауыздың ойына кіріп-шықпайды. Адам өлтірдім деген қорқыныш пен сескену де жоқ. Тығылып үрейленбейді де, емін-еркін жүр.

– Талмас, қазір ұстап әкетуіміз керек, қаруың бар ма? – дедім жарылардай.

– Бар, кісенім де жанымда, – деді Талмас та қуанышты дауыспен көзі жайнап.

– Жүр, – деп есікке беттеп, әжейдің қолын екі қолыммен қыса ұстап алғысымды білдіріп тұрып:

– Сіз қанішерді ұстауға көмек еттіңіз, – дедім. Әжей қабағын шытып:

– Ұстаңдар, қамаңдар! – деді.

Қылмыскер кірген дүкеннің алдын торып екеуміз екі жақтан тұрмыз. Ол баяу басып, қолында пакеті бар дүкеннен шығып келеді.

Алдынан мен шығып:

– Сәлеметсіз бе? – деп тоқтаттым.

Ол бетіме қарап кідірді.

Талмас артынан келіп қолын қайырып кісен салды.

– Сіз Сарсенқұлова Құралайдың өліміне кінәлі ретінде қамауға алындыңыз, – дедім дауыстап.

Ол көзін алартып бір қарады да, басын салбыратты.

* * *

Тергеу изоляторы. Өз теріме өзім сыймай, қағаздарына қайта-қайта қарап, күтіп отырмын. ДНК сараптама нәтижесі, басқа талдаманың бәрі нақты осы адамның өлімге кінәлі екенін дәлелдеді. Құралайдың аузынан табылған қанмен қоса тырнақ астындағы тері қалдықтары да осы адамдікі болып шықты. Адам деп қоямын, бұл адам ба?

Кірді, түрі сұрланып кеткен, өңі боп-боз, қараторы, шашы қалың қап-қара, маңдайы тар, қалың қабағы шүңірейген көзін басып тұр, жанары жарқылдағанмен, суық, домаланған қалың кірпікті көзі сондай өңменіңді тесердей, сәл қоңқақтау келген үлкендеу мұрны, мұрт басқан ерні қызарып көрінеді, шошақтау иегін сақалы қаулап басып тұр, қысқа мойынды, ұзын бойлы, шымыр денелі.

Қарама-қарсы отыр, үн жоқ, ақталып, болмаса жалтарып ештеңе айтпайды.

– Мен тергеуші Ізбасаров Ерлан болам, – дедім.

Ол көзіме тура қарап:

– Жарадың Ізбасаров, шенің қандай? – деді гүрілдеген жуан даусыпен.

– Менің шенім маңызды емес...

– Мен үшін өте маңызды, – деді сөзімді бөле.

– Аға лейтенант.

– Ммм, – деп басын шайқап қарқылдап күліп жіберіп:

– Аға лейтенант... иә, бар-жоғы аға лейтенант. Жарадың! Жарадың басың қатты істейді екен. Саған бірден капитанды берер. Мені қайдағы бір аға лейтенант ұстап алды. Неше жыл болды тіміскілеп жүргеніңе? Өзің оқыған бәлесің, сірә, – деп тағы қарқылдап күлді.

– Бері қара, мен сұрақ қоям, сен жауап бересің, – дедім ашулы даусыпен.

– ҚОЙ! – деді зілді даусыпен.

– Саған Сәрсенқұлова Құралайды өлтірді деген айып тағылды. Оған дәлел Сәрсенқұлова Құралайдан табылған тырнақ астындағы тері, ауыз ұртынан алынған қан және жыныс мүшесінен алынған спермадағы генетикалық сараптаманың ДНК нәтижесі 99,9% сенікі екенін дәлелдеді. Сонымен қатар, бетіңе түскен тыртық, сені таныған куәгердің дәлелі қоса бар, – дедім.

Ол қолын шапалақтады.

– Не үшін өлтірдің?

Ол бозарып шапалақтағанын тоқтатып, сілейіп қалды.

– Жауап бер, не үшін Сәрсенқұлованы өлтірдің?

– Құралай – өте сұлу, батыл, қайсар, ақылды, пысық...– деп ойға батып кетті, қабағын түйіп алысқа кетіп қалғандай болып терең күрсінді. Көзіне жас толып, тамағын созып алды да басын салбыратты. Алақанымен үстелдің үстін сипалап:

– Мен оған өлердей ғашық болдым, сыртынан неше күн бақылап қарадым, арасында бір рет шашымды да кестірдім. Ол қас сұлудың өзі, дауысы, жүрісі бәрі-бәрі маған қатты ұнады. Сол күні, дәл сол күні мен жұмыста болғам, сыныптастарым келген. Шаштаразға ертіп келіп, осы қызға ғашық екенімді, қызым дегендей айттым. Айтқан себебім олар көз салмасын деген ойым еді. Дәл сол күні төбені сылағам, шашым таза болғанмен, арасы қоқымға толы екен, оны мен ескермеппін. Құралай екі досымның шашын алып берді, олардың қылжақтағанын да көтеріп, сыпайылық танытып тұрды. Мен қызғанып барам. Енді кезек маған келгенде:

– Басыңыз кір екен, жуып жіберейік, болмаса машинкамды бүлдіреді, – демесі бар ма?

Екі досымның алдында мазаққа қалдым. Бұл қыздың ешқандай да менің қызым емес екеніне көзі жеткен достарым одан сайын мазақтады. Ашудан өліп кете жаздадым. Құралайды екеуінен қызғанғаным соншалық, «ол менікі, менің айтқанымды істеу керек» деп бұйырып едім, Құралай көнбеді. Екі сыныптасым тіпті жарылардай күліп сыртқа шығып кетті. Құралайды сабап тастағым келді. Өз ашуыма өзім булығып, не айтқанымды білмеймін. Ақыры «полиция шақырамыз», – дегенді естіген соң, шашымды да алғыза алмай сыртқа сүмірейіп шықтым.

Екі досым мені сыртта тосып тұр еді:

– Бұл қыздың теңі сен емес, босқа сілекейіңді ағызба, ол қыз мына Алматыны таң қалдыруға келген, сен сияқты шаң-тозаңды менсінбейді, тіпті бізді менсінбейді, – десе, біреуі:

– Көзіңді ашып қарасаңшы, ол деген хан сарайына арналған хор қызы ғой. Сен оны өзіңе қаратам деп әуре болма, оны қарату үшін қалың қалтаң, астыңда көлігің, басыңда үйің болу керек,– деді екіншісі.

Екеуі кезек-кезек Құралайдан күдерімді үзуімді сұрап, «Ауылымыздың сиырын сауып, отын жағып жүрген қара қызын ұста», – деп күліп кетті.

Сол күннен бастап қыздан күдерімді үзудің орнына, керісінше дәл осы Құралайды өзіме қаратып, қатын етіп алып, мына екі досымды шалқасынан түсірсем деген алдыма мақсат қойдым. Жөндеу жасап жатқан үйімді аяқтап, ақшамды қалтама салып, ауылға барып, әкемнің көлігін мініп, Алматыға қайта келдім. Бір-екі күн Құралайды сырттай бақылап жүріп, алып қашпаққа бекіндім, көзіне көрінбей сырттай жоспар құрып бақыладым, болмаса ол мені жолата ма?

Жұмыстан қайтып, өз пәтеріне айнала берген бұрылыста арт жағынан келіп, желке тұсынан бір қойдым. Қанша дегенмен қыз бала емес пе, талып қалды. Дереу көлігіме басып алып, ауылыма қарай зымыратып барамын. Ескі жолдармен жүйткіп бара жатыр едім, Құралай есін тез жинап алып, көліктен шығып кетуге әрекет жасап, есікті ашып қалды. Мен де тез тоқтай қалдым, ол артқы орындықта еді, көліктің есігін айқара ашып тастап, қаша жөнелді. Мен де құдым, дала қараңғы болатын, ол шалынып құлады. Бас салып мен де үстіне құлай кеттім, екі қолын басынан асыра басып тұрып, үстіне мініп алып көздеріне тесілем. Ол мені танымады. Тек «Жібер! Жібер» – деп айқайлады. Мен аузын жаппақ болып, ернінен сүймек болып едім. Ол бетімнен қыршып қатты тістеп алғаны, тіпті тістеген жерін жібермейді, жаным көзіме көрініп ұрып жіберіп, әрең босадым, бетімнен қан сау ете қалды. Орнымнан тұрып бетімді ұстап, не істерімді білмей тұрсам, Құралай ытқып тұрып, қайта қашты, артынан құдым, дәл көпірдің қасына келгенде желкесінен ұстадым. Ол жұлқынып:

– Құтқарыңдар! Көмектесіңдер! – деп айқайлап бой бермей барады. Кеуде тұсынан екі рет қойып-қойып кеп қалдым, ол талықсыды, бірақ талмады, қақалғандай жөтеліп ауа жетпей тұрғанын сезіп тұрмын. Сүйрелеп төмен түсірдім, ол талықсып тұрса да, тырмысып бой бергісі келмей, бар күшін жинап менен құтылмақшы болып жұлқынды. Бір-екі рет қатты тырнап та алды, тырнақтары пышақтай өткір. Ақыры тізерлеп етбетімен құлады, еңбектеп қашпақшы. Мен ашуға булығып, оның көнбей жатқанына жыным келді, бетім тістелді, ол аздай тырналап та тастады, еңбектеп бара жатқан Құралайға ызам келді. Артынан түйіліп трикомның бауын жұлып алып қылқындырдым. Ол бәрібір бой бермей жұлқына берді, жұлқынғанына мен одан сайын ашуланып, бар күшімді салдым, ол талғандай болды, аударып бетіне қарасам, өліп қалыпты.

Сол кезде мен бұл қыздың енді еш уақытта менікі болмайтынына көзім жетті. Ыза болдым, орнымнан тұрып бақырдым, басын көтеріп, бақырайып жатқан көзіне қарап:

– Сен өзің кінәлісің, неге сонша қарсылық көрсеттің? – дедім. Ол өте сұлу, өліп қалса да сұлу.

Мен қарап отырып:

– Жооох, сен бәрібір мендік боласың деп біраз жұлқылап арыбері аунаттым, кофтасын жырттым, шалбарын тез бір балағын сыпырып алдым, оның денесі әлі суый қоймаған еді. Мен оны иелендім, сол кезде оның қыз еместігін ұқтым. Ашуым одан ары қозды, жиіркендім. «Сен қыз да емес екенсің ғой»,– деп бақырып, жарылардай болып кетіп қалдым. Құралайды иеленсем де менікі болмағанына ашуландым, жындандым, ауылыма тайып тұрдым. Мені тауып алар ештеңе қалдырмағанымма сенімді болдым. Мұқият жан-жағымды қарадым, дала тас қараңғы болатын. Ауылда бетім жазылғанша үйден шықпай отырдым. Бетім жазылған соң, ақша керек, тамақ керек, біраз ауылда мардымсыз жұмыс жасап жүрдім. Арада жарты жыл уақыт өтті, мені іздеген жан жоқ. Топас басым теледидарға салады деп ойламаппын. Ондай барын да білмеппін, өйткені сол теледидарға қарамайтынмын да. Үйіміздегі телевизор сувенир ретінде тұрғаны болмаса, көрсетпейтін. Жарты жыл өтті, Құралайды ит-құс жеп кеткен болар деген ой да бар еді. Алматыға қайта келдім, басқа ауданнан жөндеу жұмысын жасатам деген адамдарды іздеп жүріп таптым. Сол жерден ұстадың. Сонда бұл қаланың адамдары бір-бірімен араласпаса да, өте сақ болғаны ғой. Керемет! Сырт көзге бір-бірімен шаруасы жоқ көрінеді. Ауыл адамдарына ұқсап, ұзын-сонар өсек айтпайды. Саған не болды?– деп сұрамайды. Есесіне керекті жерге хабар береді, – деді де өз-өзін тоқтата алмай қарқылдап күле берді.

– Күлгеніңді доғар, тоқтат, – дегеніме құлақ аспады.

Мен аң-таң болдым. Ол бір есі ауысқан адам болды да қалды....

Екі ай тергеу болды, алғашқы күні айтқан мәліметінен басқа ештеңе ала алмадым, ол жынды болып қалды. Мықты дәрігерлер қарап оның расымен есінен адасқанын анықтады. Оның тұқымында ауытқу ауруы бар екені, анасы кезінде наркологиялық тіркеуде болғаны анықталды. Сот болып, оны ұзақ мерзімге психологиялық оңалту орнына жіберді.

Мойнымнан жүк түскенімен, жүрегімнен күдік кетпеді. «Ол оңбағанды дегенмен, қатал режимді колонияға жіберу керек еді»,– деп күйінем. Заң, иә, бұл заң. Заңға қарсылық жасай алмайсың.

Жеңісгүл ТУРСУНБАЕВА

ЗАҢ газеті

Редакторлар кеңесінің төрағасы – директор
Досымбек ӨТЕҒАЛИЕВ

Бас редактор **Айнұр СЕМБАЕВА**
Бас редактордың орынбасары **Шолпан ҚАРАЕВА**

Нөмірдің кезекші редакторы **Ерлік КЕБЕКБАЙ**

Меншік иесі:
«ЗАҢ» МЕДИА-КОРПОРАЦИЯ»
ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ШЕКТЕУЛІ СЕРІКТЕСТІГІ

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:

Астана	Айша Құрманғали 8 707 851 91 13.
Алматы облысы	Нұрбол Әлдібаев 8 701 357 66 84.
Ақтөбе облысы	Жансая Есмағанбетова 8 705 398 62 83.
Атырау облысы	Боранбай Ғалиев 8 775 543 03 80.
Маңғыстау облысы	Жазира Әбіл 8 702 514 54 44.
Қызылорда облысы	Гүлбану Мақажан 8 701 697 39 86.
Түркістан облысы	Сейітхан Құлмаханбетов 8 707 721 19 59.
	Шадияр Мекенбайұлы 87757335665
Батыс Қазақстан облысы	Нұрлыбек Рахманов 8 707 177 80 70.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:

050012, Алматы қаласы,
Х.Досмұхамедұлы көшесі
68 «б»-үй.
Қабылдау бөлмесі:
292-43-43, 8 708 929 9874, zangazet.kz

E-mail: zanreklamaastana@mail.ru

«Заң газеті» аптасына 2 рет – сейсенбі, жұма күндері жарық көреді.
Жеке таралым 5545 дана
Апталық таралым 11 090 дана

Тапсырыс №186 Индекс 65921

Газет Қазақстан Республикасы бойынша таралады

Газетіміздің электронды нұсқасын ZANMEDIA.KZ сайтынан оқи аласыздар.

Газет бетіндегі жарияланымдардың позициясы мен фактілері үшін редакция жауап бермейді.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауапты. Жарнама берушінің жіберген қателігіне байланысты талап-тілектер хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде қабылданады.

Газетті есепке қою туралы **№16297-Г куәлікті 2017 жылғы 12 қаңтарда** Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникация министрлігі берген.

Газеттің терімі мен бет қаттау жұмыстары «Заң» Медиа-корпорация» ЖШС компьютерлік орталығында жасалды. Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы, Сейфуллин көшесі, 2«б», «Принт плюс» ЖШС баспаханасында басылып шығарылды. Тел.: факс. 8 (727) 51-78-27, 8 (727) 51-78-31